Helge Godø og Stig Slipersæter

Universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs 7. RP: Vurdering av strategi og organisering

NIFU STEP arbeidsnotat nr. 30/2006

NIFU STEP – Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7
0167 Oslo

ISSN 1504-0887

Forord

Dette notatet er utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og er ment som bakgrunnsmateriale i forberedelsene til norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og utvikling.

Notatet er skrevet av Stig Slipersæter og Helge Godø (prosjektleder), mens Liv Langfeldt, Aris Kaloudis, Inge Ramberg og Randi Søgnen har bidratt med innspill og kommentarer. Intervjuene som ligger til grunn ble gjennomført av forskere ved NIFU STEP: Helge Godø, Liv Langfeldt, Trond Einar Pedersen, Inge Ramberg, Tore Sandven og Stig Slipersæter.

Datagrunnlaget for dette notatet ligger også til grunn for et prosjekt om norsk deltakelse i EUs rammeprogram bestilt av Norges forskningsråd, hvor alle de ovenfor nevnte intervjuere, samt Aris Kaloudis, har vært involvert. Arbeidet med de ulike notatene fra datamaterialet har blitt samordnet i et felles prosjekt- og datainnsamlingsteam. Dette innebærer at foreliggende notat er et kollektivt produkt i langt høyere grad enn det notatets to forfattere tilsier.

Foruten dette notatet foreligger følgende notater som er utarbeidet for Kunnskapsdepartementet i forbindelse med dette oppdraget:

- Trond Einar Pedersen og Tore Sandven: *Næringslivets deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling: Vurdering av strategi og organisering med vekt på små og mellomstore bedrifter*. NIFU STEP arbeidsnotat nr. 32/2006.

- Aris Kaloudis: *Norske forskningspolitiske prioriteringer og muligheter i EUs 7. rammeprogram. Overordnet vurdering av sannsynlig profil på den norske deltakelsen*. NIFU STEP arbeidsnotat nr. 33/2006.

Oppdraget for Norges forskningsråd er rapportert i:

- Liv Langfeldt: *Norske deltakeres erfaringer med og utbytte av EUs 6. rammeprogram.* NIFU STEP arbeidsnotat nr. 31/2006

Vi takker de mange informantene som velvillig stilte opp og delte sine erfaringer med oss, samt våre oppdragsgivere for innsiktsfulle og konstruktive råd og samarbeid under arbeidet med prosjektet.

Oslo, september 2006

Petter Aasen
Direktør

Innhold

1 Innledning og sammendrag ... 7
1.1 Bakgrunn ... 7
1.2 Sammendrag ... 8
1.3 Anbefalinger og tiltak ... 11
Øke søkeaktiviteten ... 11
Marie Curie Actions ... 11
Research Infrastructures ... 12
Generell informasjon ... 12
Støtteapparat ... 13
1.4 Datagrunnlag og arbeidsmåte ... 13

2 Generelt om norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs rammeprogrammer ... 16
2.1 Kjennetegn ved universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs rammeprogrammer ... 16
2.1.1 Finansiering fra EU ... 18
2.2 Dynamikk og betingelser for norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs rammeprogrammer ... 23
2.3 Motiver for norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i 7RP ... 26
2.3.1 Hvor er det sammenfall og hvor er det sprik mellom UoH-sektorens interesser og EUs 7RP? ... 26
2.3.2 Intern samhandling i norsk UoH-sektor om deltakelse i EUs RP og samhandling med andre norske sektorer (institutter og næringsliv) ... 30
2.3.3 Forventninger til og forestillinger om European Research Council ... 31

3 Nytte-kostnadsvurderinger av universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs rammeprogrammer ... 32
3.1 Innledning: Nytte-kostnadslogikk for deltakerne i EU-prosjektene ... 32
3.2 Faglig nytte ... 34
3.3 Økonomisk nytte ... 34
3.4 Nettverks-nytte ... 35
3.5 Kostnader ... 36
3.6 Integrasjon i europeisk forskningssamarbeid på forskernivå ... 38
3.7 Integrasjon i europeisk forskningssamarbeid på institusjonsnivå ... 40
3.8 Kunnskapsoverføring mellom UoH-institusjonene og næringslivet ... 41

4 Hva hindrer norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs rammeprogrammer? ... 42
4.1 Størrelsen på norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 6RP ... 42
4.2 Holdninger til EU ... 44

4.3 Mulige søknadsbarrierer....44
4.4 De statlige høgskolene....46

5 Hvordan kan norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 7. rammeprogram stimuleres?....47
5.1 Innledning....47
5.2 Stimuleringstiltak....47
5.2.1 Øke søkeaktiviteten....48
5.2.2 Marie Curie Actions....49
5.2.3 Research Infrastructures....50
5.3 Relevansen og muligheter for å øke de statlige høgskolenes deltakelse i EU-prosjekter....50

6 Økonomiske incentiver og barrierer for universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs 7. rammeprogram....52
6.1 Generelt om incentiver og barrierer....52
6.2 Økonomiske incentiver for å øke interessen og antall søknader....52
6.3 Risikoeksponering....52
6.4 Den nye kostnadsmodellen i EUs 7RP....53

7 Hva slags informasjon, veiledning og støtte trenger institusjonene?....54
7.1 Informasjon....54
7.2 Støtteapparat....56

Appendiks 1 Informanter....58

Appendiks 2 Intervjuguide norske deltakere i 6RP....59

Appendiks 3 Intervjuguide 6-7RP, informanter på institusjonsnivå....65

Appendiks 4 Intervjuguide 6-7RP, eksterne informanter....66

1 Innledning og sammendrag

1.1 Bakgrunn

Norge er helt avhengig av internasjonal FoU. Deltakelse av norske forskere i internasjonal FoU-arbeid er essensielt for at vi skal dra nytte av kunnskapsutviklingen og innovasjonsdynamikken som foregår internasjonalt – og for at vi skal kunne beholde og helst bli bedre på områder vi ønsker å være ledende eller bygge opp. Deltakelse i EUs rammeprogrammer har i løpet av de siste tiårene utviklet seg til den viktigste og mest relevante mulighet for Norge til å få adgang til – og være en aktiv bidragsyter – i den raske og omfattende kunnskaps- og innovasjonsutviklingen som foregår internasjonalt. Eksempelvis: Norges deltakelse i EUs 5 RP, som kostet Norge ca 2,2 milliarder kroner (274 millioner Euro), ga norske forskere *direkte* tilgang til FoU-prosjekter med kostnadsramme på 19 milliarder kroner, dvs. langt mer enn Norges forskningsråds budsjett i samme tidsrom. Erfaringene fra norsk deltakelse i EUs 5RP og 6RP tyder på at norske forskere er dyktige og har gode forutsetninger for å utnytte mulighetene i deltakelsen. Imidlertid, tiltross for høy suksessrate er det særtrekk ved enkelte sider av den norske deltakelsen:

- deltakelsen fra norsk universitets- og høgskolesektor i EUs 6RP ligger under gjennomsnittet for deltakelse fra sektoren i rammeprogrammet og under det sektorens andel av FoU-utgiftene i Norge kan tilsi,
- særlig de statlige høgskolene har en relativt beskjeden deltakelse i EUs 6RP.

Ved inngangen til EUs 7RP er politikkutfordringen *hvordan* vi skal delta – og *hva* vi skal delta i – og *hva* vi må gjøre for å sikre oss at deltakelsen gir best mulig uttelling for det norske samfunnet. Det siste, nasjonale forskningspolitiske interesser, tilsier at norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i 7RP bør være forankret i en nasjonal strategi. Det er ikke gitt at den nasjonale strategien er helt sammenfallende med EUs målsetninger, selv om det er et stort overlapp. Selv om mye tyder på at en stabil eller økt deltakelse av norsk universitets- og høyskolesektor i EUs RP kan være gunstig og ønskelig, kan alternative strategier for internasjonalt FoU-samarbeid være vel så relevante, spesielt for universitets- og høgskolesektoren, hvor forskningsagendaene ikke kjenner geografiske eller politiske grenser. Med fokus på norsk universitets- og høgskolesektor vil dette notatet sette søkelyset på problemstillinger som er relevante i forbindelse med oppstart av EUs 7RP – alternative internasjonalingsstrategier for FoU-samarbeid ligger utenfor rammen av denne studien.

1.2 Sammendrag

I følge tall fra august 2006, fra EU-kontoret i Norges forskningsråd, var norsk universitets- og høgskolesektors andel av de innstilte prosjektene med norsk deltakelse i EUs 6RP på 25 prosent målt i pengestøtte (andel av "requested grants"), mens universitets- og høgskolesektorens andel for alle deltakernasjonene utgjorde 35 prosent. Den norske universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 5RP var også på 25 prosent. Dette tyder på at norsk universitets- og høgskolesektor har en stabil, men relativt lav norsk deltakelsesprofil i EUs rammeprogrammer. Finansielt sto inntekter fra EU for 5 prosent av universitets- og høgskolesektorens eksterne (dvs. utenom grunnbudsjettene) FoU-midler i 2005.

Dersom det er forskningspolitisk ønskelig med en økt deltakelse fra norsk universitets- og høgskolesektor i EUs 7RP, er hovedutfordringen å økes vesentlig antall deltakelser i søknader i forhold til dagens nivå. Dette har nær sammenheng med sektorens interesse for EUs rammeprogrammer: Økt interesse vil sannsynligvis bidra best til økt deltakelse i søknader. Interessen henger igjen sammen med den faglige profilen og virkemidlene i 7RP; den faglige profilen må være slik at den byr på interessante forskningsmuligheter for norske forskere, og virkemidlene (prosjektformene) må være slik utformet at de faglige problemstillingene lar seg løse. Det siste innebærer at de programmene og arbeidsformene som skisseres for 7RP må oppfattes som attraktive for norske forskere og deres europeiske partnere. Samtidig må de administrative kostnadene, inkludert søknadsfasen, ikke være større enn at de oppveies av de faglige gevinstene.

I universitets- og høgskolesektoren har universitetene lange tradisjoner med internasjonalt forskningssamarbeid. Universitetene og høgskolenes deltakelse i EUs rammeprogrammer bygger i stor utstrekning på at forskerne og de disiplinorienterte enhetene de arbeider i (typisk, et institutt ved et universitet) har lange tradisjoner med forskningssamarbeid og tilhørende sterke nettverk. Sektorens deltakelse i EUs rammeprogrammer er svak i disipliner som mangler slike internasjonale nettverk (dette gjelder særlig de statlige høgskolene) eller hvor nettverkene er forankret utenfor Europa, særlig USA.

Når det gjelder tiltak som skal anspore til økt interesse for EUs rammeprogrammer i norsk universitets- og høgskolesektoren er det viktig å ta hensyn til følgende:

- *"Bottom-up":* Ved universitetene ligger den faglige og forskningsstrategiske makten i stor grad hos de vitenskapelig ansatte og deres primære organisasjonsenheter.

- *Strategi:* Ingen av universitetene har en eksplisitt, detaljert forskningsstrategi om deltakelsen i EUs rammeprogrammer, samtidig som EU-prosjektene utgjør en relativt liten andel av institusjonenes eksterne FoU-finansiering. Institusjonene verken vil eller kan "diktere" hva slags forskning vitenskapelige ansatte skal satse på. Dette avgjøres på grunnplanet, av fagfolkene enkeltvis eller instituttene deres.

- *Føringer:* Universitetene har imidlertid til felles at de har generelle føringer som også er viktig for deltakelsen i EUs rammeprogrammer, som går ut på å oppmuntre forskerne til å:
    - Skaffe eksterne midler til finansiering av forskningsaktiviteter
    - Øke graden av internasjonalt forskningssamarbeid

For å øke interessen og dermed søkeaktiviteten i norsk universitets- og høgskolesektor er det viktig å forstå holdninger og verdier til forskerne her. Deres generelle holdning er at de primært deltar i EU-prosjektene for å oppnå forskningsresultater. Forskerne som deltar er generelt positive i sin vurdering av deltakelsen i forhold til faglige målsetninger og forventninger. Forskerne er ikke primært med for å skaffe finansiering. Finansieringen har likevel en betydning i de tilfeller man får finansiert forskning som ikke har fått eller bare delvis er finansiert på annen måte. Finansieringen er inngangbilletten til å få utført forskningsoppgaver, men prisen for inngangsbilletten må ikke være så høy at de opplever at de ikke får noe igjen for deltakelsen. I tillegg fremhever mange informanter at deltakelse gir dem som forskere og institusjonen de er ansatt på økt prestisje og legitimitet. Videre vil nytten inkludere en "nettverks-komponent", det vil si at man lærere å kjenne og å samarbeide med andre forskere, miljøer og institusjoner i en internasjonal sammenheng.

Siden de økonomiske ressursene i hovedsak tas ut som arbeidstid, vil det være en flytende overgang mellom økonomiske og tidsmessige kostnader. Universitetsansatte er spesielt opptatte av dette, dvs. tid som spiser opp det de opplever som sin forskningstid. Frustrasjonene til deltakelsen er særlig høy blant de som har vært koordinatorer og/eller deltatt i store prosjekter, slik som IP og NoE. Når aktørene skal vurdere forholdet mellom nytte og kostnad i EU-deltakelsen vil det altså være en skjønnsmessig avveining mellom gevinster av faglig og nettverksmessig art på den ene siden, og kostnader i form av tid, penger og påførte frustrasjoner på den andre.

I Norge er det skepsis til EU i brede lag av befolkningen, men det er lite sannsynlig at dette kan forklare nivået på norsk universitets- og høgskolesektor deltakelse. I så fall ville skepsis til EU i denne sektoren gi andre utslag på søkeratferden enn for aktørene i instituttsektor og næringsliv: Skepsisen til EU er sannsynligvis relativt jevnt fordelt i alle norske sektorer og har dermed liten forklaringskraft for den relativt lave deltakelsen fra universitets- og høgskolesektoren i EUs RP.

En viktig forutsetning for økt deltakelse i EUs 7RP fra norsk universitets- og høgskolesektor er at deltakelse i søkeprosessen økes betydelig. Hvis man mener at omfang av søkeaktivitet er en indikasjon på interesse, så må man spørre hva som skal til for å øke interessen. Mye tyder på at den norske universitets- og høgskolesektorens deltakelse er stabil, dvs. at mange av de som er aktive i EUs 6RP har deltatt i tidligere rammeprogrammer – og at de med stor sannsynlighet vil delta i søknader i EUs 7RP.

Utfordringen er derfor å øke interessen blant de som *ikke* har deltatt før, dvs. sørge for nyrekruttering av fagfolk og -miljøer.

For å arbeide målrettet med dette er det nødvendig at man identifiserer barrierer, dvs. faktorer som gjør at deltakelse i søknader oppfattes som attraktivt og mulig. Gjennom intervjumaterialet har vi fått noen holdepunkter på hva slags faktorer som kan spille inn, og disse vil bli kort utdypet:

- *Forskningsattraktivitet og -relevans:* Det er indikasjon på at enkelte fagmiljøer mener EUs rammeprogrammer er for anvendelsesorientert; – det er for lite "grunnforskning" i EUs RP.

- *Påvirke forskningsagenda og -innhold:* EUs RP er for rigide mener en del som er skeptiske. De mener også at det er naivt å tro at man kan påvirke utforming av forskningsagenda og -planer i et så stort og politisert system som EU.

- *Kompleksitet i organisering av søknader og prosjekter:* EU-prosjektenes negative omdømme med hensyn til byråkrati er velkjent blant forskere.

- *Informasjon og veiledning:* Manglende kompetanse og ferdigheter hos forskere i å forstå og tolke voluminøse og lite lesevennlige dokumenter, men tilhørende spesiell terminologi og sjargong.

- *Uoverskuelig risikoprofil og generell usikkerhet:* Mange, særlig de som har opplevd avslag, mener at deltakelse i søknader til EUs RP innebærer at de personlig og miljøene de arbeider i tar en uforholdsmessig stor risiko.

Samlet kan man si at nøkkelen til økt deltakelse i EUs rammeprogrammer ligger i at forskere i norsk universitets- og høgskolesektor oppfatter deltakelsen som interessant og relevant for deres forskningsinteresser – og at de (som forskere) oppfattes som interessante og viktige bidragsytere i forskningen av det internasjonale forskersamfunnet de tilhører, dvs at de norske forskernes har en internasjonal reputasjon som gjør dem til interessante samarbeidspartnere. Dernest, at en deltakelse i et EU-prosjekt skal kunne gjennomføres uten at omkostningene i penger, tid og oppmerksomhet blir for høye. Det siste punktet er forholdsvis underordnet det første, som er helt grunnleggende.

Neste avsnitt om anbefalinger og tiltak tar utgangspunkt i forholdene beskrevet ovenfor – og som ellers er utdypet i de andre kapitlene i denne rapporten.

1.3 Anbefalinger og tiltak

Øke søkeaktiviteten

Nøkkelen til økt deltakelse av norsk universitets- og høgskolesektor er altså at *langt flere* norske forskere får et mer positivt syn på mulighetene i 7RP – og at de inntar et mer aktivt forhold til å dyrke frem og delta i prosjektforslag. Reputasjon og tilhørighet i internasjonale forskersamfunn spiller en viktig rolle i dette. Generelt tar det lang tid og krever møysommelig innsats for å opparbeide høy reputasjon og nettverkstilhørighet. Slike forhold kan innebære at økt deltakelse fra de statlige høgskolene vil være litt mer utfordrende enn for universitetene. Dette tiltross er det noen generelle virkemidler, særlig de som understøtter det som kan betegnes som akademiske forskerdiplomati i forbindelse med søknadsaktiviteter, som bør vurderes:

- Støtte til deltakelse på europeiske forskerkonferanser og -seminarer
- Støtte til å arrangere internasjonale workshops som tematisk tar for seg faglige problemstillinger relevant for 7RP.
- Støtte til andre former for nettverksbygging, slik som gjesteforelesninger, studentutvekslinger og -ekskursjoner.
- Økt støtte til selve søknadsprosessen, ikke bare til norske forskere, men også til strategiske partnere.

Hensikten med tiltakene som er foreslått ovenfor er mange:

- Stimulere til økt norsk aktivitet i sammenhenger som er relevant for EU-forskningen,
- Stimulere til økt interesse hos potensielle utenlandske partnere for samarbeid med norske forskere,
- Stimulere til økt kvalitet i søknadene og økt forankring av disse i relevante partnerinstitusjoner,
- Skape robuste nettverk hvor norske forskere inntar viktige posisjoner, slik at de blir bedre rustet til å nyttiggjøre seg de mulighetene som åpner seg i løpet av 7RPs lange levetid.
- Motivere institusjonene til større aktivitet og bedre bistand til fagmiljøer som ønsker å være med i EU-prosjekter.

I tillegg bør det vurderes tiltak som retter seg inn på institusjonene og som i større grad kan anspore dem til å oppmuntre forskere til å interessere seg for 7RP. Dette gjelder også informasjon og initiativ i forbindelse med aktiviteter innen for Technology Platforms.

Marie Curie Actions

Norsk universitets- og høgskolesektors bruk av instrumentet Marie Curie Actions (MCA) er generelt svak, selv om vurderingen av disse er positive og institusjonene sier at de ønsker seg et mye høyere aktivitetsnivå. Det bør derfor vurderes spesielle tiltak for norske MCA stipendiater:

- lønnskompensasjon

- spesielle tilskuddsordninger for pendling, dobbelthushold, etableringskostnader, etc
- sykelønnsgarantier, og ikke minst,
- svangerskapspenger og -permisjonsordninger.

Research Infrastructures

Evalueringen av norsk deltakelse i 5 RP viste at man fikk støtte til åtte forsknings-fasiliteter over det daværende "Access to Research Infrastructure"-programmet. I Research Infrastructures-programmet i 6 RP har Norge hatt 20 deltakelser, herav 12 ved universiteter og høgskoler. Når det gjelder Research Infrastructures (RI) i 7RP bør man fra norsk side stimulere til at man søker om støtte til å gjøre fasilitetene tilgjengelige for utenlandske forskere og dr.gradsstudenter. Dette betyr mye for mulighetene for nettverksdannelse og senere forskningssamarbeid. Mulighetene for å få støtte til planlegging og arbeid med nye fasiliteter bør følges opp av Norges forskningsråd. Laboratorier og andre anlegg er ofte en forutsetning for å få EU-prosjekter. Det er derfor viktig at man nøye følger utviklingen for å se om det er mulig å hente ut midler til planlegging og videre utbygging av norske fasiliteter, samtidig som man må foreta avveininger i forhold til deltakelse i de felles infrastruktur-tiltak som kommer i regi av EU.

Generell informasjon

Grovt sett kan man skille mellom informasjonsbehovet avhengig av hva slags situasjon vedkommende befinner seg i og hvem det er:
- om vedkommende er i søkefase eller arbeider med gjennomføring av et prosjekt,
- om vedkommende er ny og uerfaren, eller har erfaring, eller
- om det er institusjon eller enkeltforsker.

For å stimulere til økt søkeaktivitet og -kvalitet er det viktig at informasjon om kommende arbeidsprogram og utlysninger kommer frem til fagmiljøene så tidlig som mulig. På dette området synes de fleste å mene at Norges forskningsråd gjør en god jobb. Men de mener at Forskningsrådet i større grad må samarbeide med institusjonene i universitets- og høgskolesektoren for å sikte informasjonsaktivitetene inn bedre til riktige målgrupper. Tidlig informasjon gir mulighetene til å være i forkant med hensyn til å ta kontakter, forberede konsortier og planlegge prosjekter. I tillegg til dette foreslås følgende tiltak, som er nærmere utdypet i kapittel 7:

- Tidlig informasjon til forskermiljøene om kommende arbeidsprogram og utlysninger slik at de kan være i forkant med hensyn til å ta kontakter, forberede konsortier og planlegge prosjekter
- God to-veis kommunikasjon mellom institusjonene og Forskningsrådet slik at det både lokalt og nasjonalt er god oversikt over aktuelle forskermiljøer og deltakere
- Formelle og forpliktende systemer for å systematisere og spre deltakererfaringer og søkerkompetanse. Spesielt er det viktig å utnytte kompetansen og innsikten som norske evaluatorer og reviewere har.
- Mer informasjon om Technology Platforms

I tillegg til disse mer konkrete tiltakene bør det i fremtidig forskerutdanning inngå opplæring søknadsskriving og prosjektplanlegging og –organisering.

Støtteapparat

Et styrket hjelpeapparat rundt norske søkere og deltakere til EUs rammeprogram vil være viktig for alle grupper av aktører, men hvis målet er å øke søkeaktiviteten, så betyr det at støtteapparatet må innrettes mot et økende antall uerfarne søkere. Uerfarne søkere vil kunne ha behov for enkel tilgang på basal informasjon og problemløsing som best kan håndteres ved en lokal eller nasjonal "help-desk". Kurs i søknadsskriving og innleid konsulenthjelp vil også kunne være svært viktig for denne målgruppen. Behovene her kan variere blant annet etter hvilken søkerkompetanse som finnes blant de utenlandske partnerne på søknaden. Erfarne rammeprogram-søkere, og spesielt koordinatorer på store prosjekter, kan i tillegg ha behov for avlastning på den administrative delen av jobben (evt. hjelp til å sikre en egen administrativ stilling i budsjettet/søknaden).

For å styrke hjelpeapparat (lokalt og/eller nasjonalt) rundt norske søkere og deltakere er følgende punkter viktige:

- Enklere tilgang på informasjon, ekspertise og problemløsing for søkere
- Enklere tilgang på "hands-on" ekspertise på formalitetene i alle ledd av prosjektene, inklusive konsulenter med ekspertise i søknadsutforming og juridisk ekspertise på kontrakter og IPR
- Bedre ordninger for avlastning på den administrative delen av jobben, særlig for de som påtar seg rollen som koordinator

1.4 Datagrunnlag og arbeidsmåte

Dette notatet bygger i stor grad på et intervjumateriale fra en intervjuundersøkelse som ble gjennomført av NIFU STEP i august-september 2006. Intervjuundersøkelsen ble gjennomført blant tre ulike informantgrupper:

- Norske deltakere i 6RP (intervjuer på forskernivå)
- Informanter på "institusjonsnivå"
- Informanter som ser norsk deltakelse mer fra utsiden – både eksternt, profesjonelt hjelpapparat og personer i EU-kommisjonen.

De tre gruppene av informanter beskrives nærmer under.

I tillegg til dette datamaterialet som er spesielt innsamlet for denne undersøkelsen, trekker vi også veksler på tidligere evalueringer av norsk deltakelse i EUs rammeprogram (4 RP og 5RP), foreliggende statistikk for norsk deltakelse i 6RP, FoU-statistikk for flere land, samt en del annet materiale som det henvises til underveis.

Intervjuer med prosjektdeltakere/forskere

Studiens viktigste datakilde er intervjuer med prosjektdeltakere om deres erfaringer fra deltakelsen i 6RP-prosjekter. Vi har intervjuet i alt 40 deltakere i 6RP-prosjekter, hvorav 11 var prosjekt-koordinatorer. Utvalget av informantene ble foretatt med henblikk på å få en god dekning både med hensyn til ulike typer aktører, tematiske områder og prosjekttyper. Vi brukte Norges forskningsråd (EU-kontoret) sin oversikt over norske prosjektdeltakelser i 6RP til å trekke et strategisk utvalg av ulike typer deltakere og prosjekter med henblikk på å den ønskede bredde av informanter til å besvare problemstillingene. Det totale utvalget omfattet (se appendiks 1 for utfyllende informasjon):

- Sektorfordeling: 16 deltakelser fra universiteter/høgskoler; 8 deltakelser fra instituttsektoren; 8 deltakelser fra SMBer; 8 deltakelser fra store bedrifter
- Fordeling på tematiske områder: 4 ENERGY; 2 FOOD; 5 GLOBAL; 7 IST; 3 LIFE; 5 NMP; 3 TRANSPORT
- Fordeling på virkemidler/samarbeidsformer: 9 IP; 10 STREP; 7 NoE; 6 CRAFT; 4 MCA; 2 SSA; 1 CA

Blant de 16 fra UoH sektoren, var fordelingen som følger:

- Fordeling på tematiske områder: 2 FOOD; 3 GLOBAL; 3 IST; 2 LIFE; 1 NMP
- Fordeling på virkemidler/samarbeidsformer: 4 IP; 2 STREP; 3 NoE; 1 CRAFT; 4 MCA; 2 SSA

Så langt mulig prøvde vi å få dekke de mest aktuelle tematiske områder og prosjekttyper for hver av de fire aktørtypene. Vårt første utvalg ble justert noe etter innspill fra NFR, men kun 3 av de inkluderte prosjektene er prosjekter foreslått av NFR.

Informantene ble bedt om å fortelle om erfaringer fra etableringen og gjennomføringen av prosjektet, vurdere i hvilken grad prosjektet hadde lykkes (så langt), hva det norske miljøet hadde fått ut av prosjektdeltakelsen, samt hvordan de mente norske forskere og myndigheter burde forholde seg for å få best mulig utbytte av EUs fremtidige rammeprogram (se vedlagt intervjuguide, appendiks 2). Det lengste intervjuet i denne gruppen av informanter (UoH-sektoren) var på 70 minutter, det korteste på 25 minutter (telefonintervjuer med gjennomsnittlig varighet på 40 minutter).

Informanter på institusjonsnivå og personer som ser norsk deltakelse fra utsiden

Utover deltakere i 6RP-prosjekter har vi intervjuet et bredt spekter av personer som har informasjon om den norske deltakelsen fra ulike hold (til sammen 16 personer). For det første er personer som er involvert i norsk deltakelse fra ”institusjonsnivå” intervjuet. Disse omfatter informanter (dels i ledelse/dels i administrasjon)[1] ved alle de store

[1] Den typiske informant her er på forskerdirektørnivå/ den ansvarlige for EU-forskningen ved institusjonen.

universitetene, samt enkelte andre læresteder og forskningsinstitusjoner. Representanter fra disses organisasjoner er også intervjuet (UHR og FIFO, jf. fullstendig liste i appendiks 1).

Videre er personer som ser den norske deltakelsen fra Brussel intervjuet – ”Scientific Officers” i EU-kommisjonen, samt den norske Forskningsråden i Brussel. I tillegg er enkelte personer med lang erfaring i å bistå norske RP-søkere intervjuet (eksternt profesjonelt hjelpeapparat, jf. fullstendig liste i appendiks 1).

Temaene for intervjuene på institusjonsnivå var institusjonens interesse for de ulike tematiske områder i 6. og 7. rammeprogram og de ulike samarbeidsformene/instrumentene, EU-prosjekter strategisk betydning for institusjonen, samt meninger om hvordan Norge og norske deltakere kan få bedre utbytte av EUs rammeprogram i framtiden (jf Appendiks 3). Dette var telefonintervjuer med gjennomsnittlig varighet ca 40 minutter.

Temaene for intervjuene med ”eksterne” informanter var hvilke tematiske områder i 6. og 7. rammeprogram og hvilke samarbeidsformer/instrumenter de så som mest interessant for Norge, mulige forklaringer på ulikt norsk gjennomslag i de ulike delene av 6RP, samt hva som evt. kan gjøres for at Norge kan få bedre utbytte av sin deltakelse i 7RP (jf Appendiks 4). Dette var telefonintervjuer med gjennomsnittlig varighet 50 minutter.

Begrensninger

Som nevnt var utvalgsmetoden for informanter *strategisk* – informantene ble valgt ut for å gi informasjon relevant for de spesielle problemstillingene ved norsk deltakelse i EUs rammeprogrammer som vår studie skulle belyse. Gjennom Norges forskningsråds monitorering av norsk deltakelse i EUs 6RP har man nå fått et godt statistisk materiale, men analyse av det gir ikke tydelige svar på noen sentrale strategiske spørsmål. Resultatene av foreliggende intervjuundersøkelse kan ikke brukes til statistiske generaliseringer. Men undersøkelser av denne typen er velegnet til å frembringe tendenser i holdninger, resonnementer og nyanser hos informanter. Fremgangsmåten er også mer robust mht kvaliteten på data som samles inn fordi det er færre muligheter for at intervjuer og informant misforstår hverandre.

2 Generelt om norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs rammeprogrammer

2.1 Kjennetegn ved universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs rammeprogrammer

Norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 6RP utgjør 25 prosent av de innstilte prosjektene med norsk deltakelse målt i pengestøtte (andel av ”requested grants”) ifølge tall fra august 2006 fra EU-kontoret i Norges forskningsråd. Universitets- og høgskolesektorens andel for alle deltakernasjonene utgjorde 35 prosent. Når det gjelder *deltakelser* (”participations”) var norsk universitets- og høgskolesektors andel av innstilte prosjekter på 24 prosent. Dette er omtrent det samme som for den norske universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 5RP. Tall fra slutten av 2005 ga indikasjon på at norsk universitets- og høgskolesektor hadde en noe lavere andel (21 prosent), men i løpet av 2006 har altså denne andelen økt noe. Følgelig har norsk industris og norsk instituttsektors andel gått noe ned. Til gjengjeld ligger disse norske sektorenes andel langt høyere enn gjennomsnittet for alle deltakernasjonene i EUs 6RP. Fordelingen mellom sektorer avviker altså noe fra profilen for hele EUs rammeprogram, og da EUs 6 RP nå snart er slutt med hensyn til tildelinger, kan man regne med at de norske sektorielle andelene blir stående. Dermed ser det ut til at det relative nivået med hensyn til norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse blir stabil sammenlignet med foregående rammeprogram.

I august 2006 deltok norsk universitets- og høgskolesektors i 299 prosjekter i EUs 6RP. Suksessraten for de søknadene de deltok i var på 29%, eller, sagt på en annen måte, så var ”avslagsprosenten” på 71%. Suksessraten ville nok vært noe høyere hadde det ikke vært for den lave suksessraten til de statlige høgskolene, som inngår i tallet 29%. De store norske universitetene dominerte mht deltakelsene, jf Figur 1. Størst var Universitetet i Oslo (45 prosent av deltakelsene), etterfulgt av NTNU (20 prosent av deltakelsene) og Universitetet i Bergen (17 prosent av deltakelsene). Det vil si at de tre store stod for 82 prosent av alle deltakelsene til norsk universitets- og høgskolesektor. Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB, Ås), Norges Veterinærhøgskole og Universitetet i Tromsø tok hånd om brorparten av de resterende deltakelsene.

Figur 1 Norske universiteters deltakelse i 6 RP. Fordeling av innstilte prosjekter pr 01.08.2006. Prosent, N = 299.

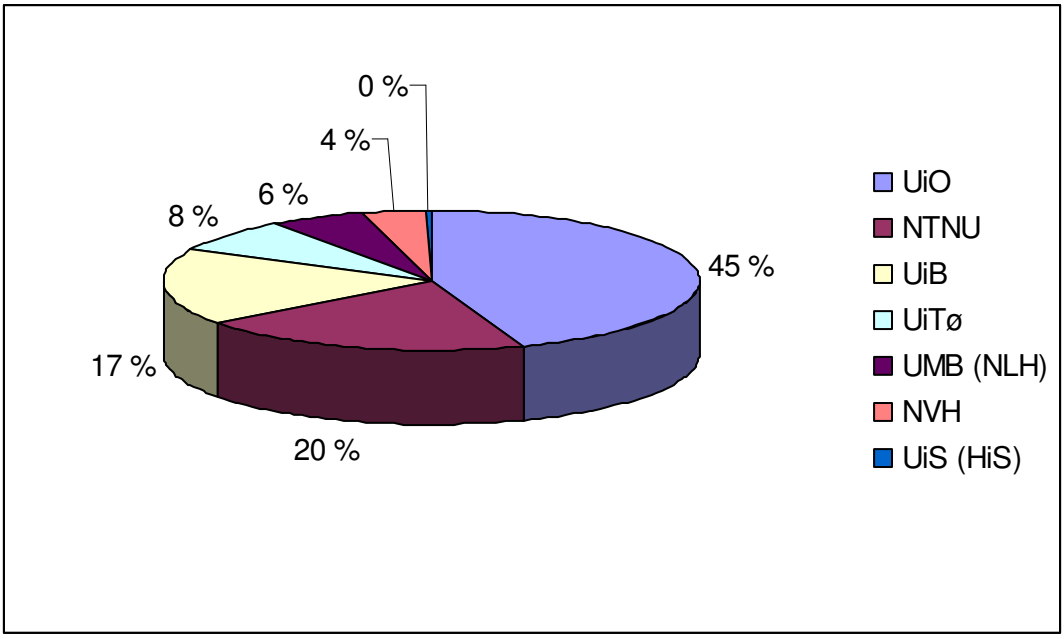

Kilde: Norges forskningsråd

De statlige høgskolenes hadde i alt 9 deltakelser i EUs 6RP, dvs. bare 3 prosent av norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse:

- Høgskolen i Agder: 2 deltakelser
- Høgskolen i Vestfold: 2 deltakelser
- Høgskolen i Bodø: 2 deltakelser
- Høgskolen i Oslo: 1 deltakelse
- Høgskolen i Stavanger[2]: 1 deltakelse
- Høgskolen i Østfold: 1 deltakelse

Tallene fra EU-kontoret i Norges forskningsråd viser dessuten at søknadene som de statlige høgskolene deltok i hadde gjennomgående høy avslagsprosent.

Når det gjelder fordelingen på de ulike prosjektformene, er UoH-sektorens andel av deltakelsene som følger (andel av totalt antall norske deltakelser per program):

Integrated projects (IP)	38 %
Networks of excellence (NoE)	81 %
Specific Targeted Research Projects (STREP)	36 %
Coordination Actions (CA)	17 %
Specific Support Actions (SSA)	35 %

[2] Dette er nå Universitetet i Stavanger, men på søknadstidspunktene var de fortsatt Høgskolen i Stavanger.

”Networks of excellence” (NoE) er den prosjektformen som dominerer i norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 6RP, mens deltakelsen innenfor de fleste andre prosjektformene har en andel på 35 – 38 prosent. Coordination Actions skiller seg ved at UoH-sektorens andel er bare 17 prosent.

I Figur 2 viser vi deltakelsen i de forskjellige prosjektformer per institusjon for de største institusjonene. Selv om andelen deltakelser er størst innenfor Networks of Excellence, har antallet deltakelser vært høyest innenfor Specific Targeted Research Projects (78 deltakelser totalt). Deretter følger Integrated Projects (65 deltakelser totalt) og Networks of Excellence (44 deltakelser totalt).

Figur 2 Deltakelse i prosjektformer i 6RP per institusjon. Antall per august 2006.

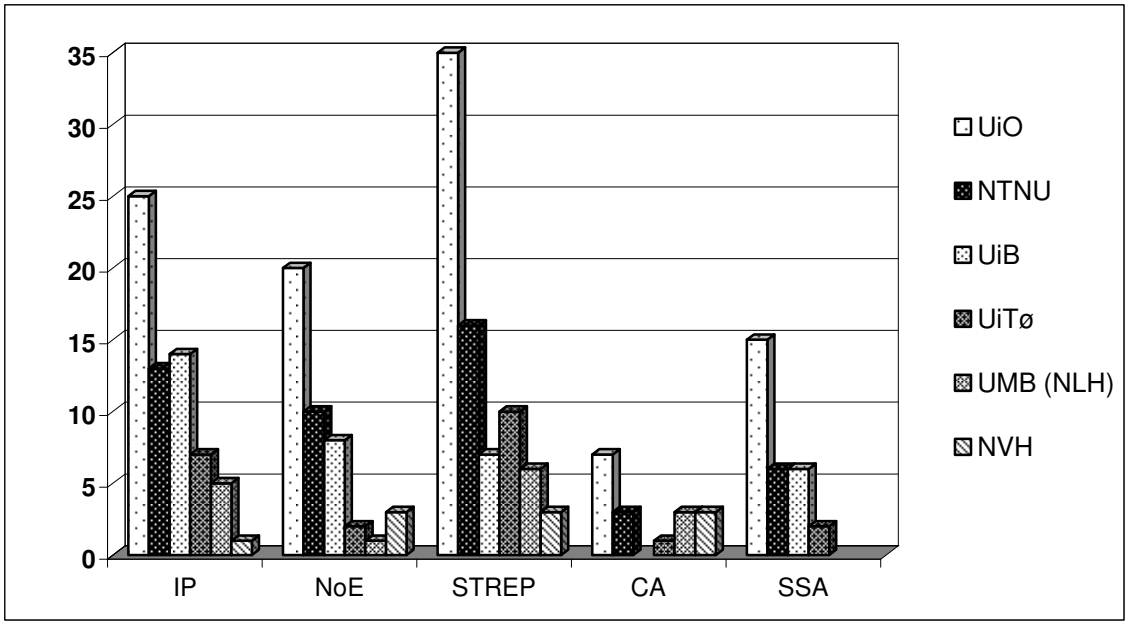

Kilde: Norges forskningsråd

Fordi Universitetet i Oslo har størst deltakelse i EUs 6RP, har de også fleste deltakelser innenfor alle prosjektformene. Med unntak av Integrated Projects har Universitetet i Oslo dobbelt så mange deltakelser som det universitetet som har nest mest. NTNU og Universitetet i Bergen har omtrent like mange deltakelser i IP, NoE og SSA, mens NTNU har flere deltakelser innenfor STREP og CA. Det er vanskelig å si noe om variasjonen i deltakelse i de ulike prosjektformene har noen sammenheng med den faglige profilen til den enkelte institusjon, men informanter beskriver deltakelser i STREP som mest ukomplisert og utbytterikt.

2.1.1 Finansiering fra EU

Forskningsfinansieringen fra EU til universiteter og høgskoler har fremkommet gjennom FoU-statistikken siden 1995. Den nyeste FoU-statistikken, den for 2005, foreligger ikke i skrivende stund, slik at FoU-statistikken for 2003 er den mest oppdaterte. FoU-statistikken

inkluderer bare FoU, dvs at eventuelle midler som har kommet til institusjonene i forbindelse med utdanningsprogrammer eller andre aktiviteter ikke er inkludert. Siden tallene gjelder EU som finansieringskilde, kan også FoU-oppdrag finansiert utenom rammeprogrammene være inkludert. Rammeprogrammene vil likevel være den langt viktigste finansieringsmekanismen.

Den totale EU-finansiering til norske forskningsmiljøer utgjorde i 2003 om lag 1,7 prosent av totale FoU-utgifter i Norge. Figur 3 viser EU-bidrag per år som andel av totale FoU-utgifter i Norge. Instituttsektoren var mest aktiv og mottok andelsmessig (3,4 prosent) og i absolutte tall (218 millioner kroner) mest EU støtte i 2003. Trenden viser også et økende engasjement blant instituttene særlig i overgangen mellom det 5RP og 6RP. UoH-sektoren, sett under ett, mottar mindre EU-midler og er klart mindre involvert i EU-forskningen enn instituttene. Tallgrunnlaget for næringslivet, særlig for året 1999, er usikkert bl.a. på grunn av varierende dekning av bedrifter over tid i FoU-undersøkelsene. Likevel kan vi notere at det direkte EU-bidraget til norsk næringsliv er marginalt og utgjør mindre enn én prosent av de totale FoU-utgiftene i denne sektoren. Selv om FoU-statistikken for 2005 skulle vise en vekst som følge av at EUs 6RP er større enn EUs 5RP vil ikke det gi store utslag på dette bildet.

Figur 3 EU-bidraget per år som andel av totale FoU-utgifter per forskningsutførende sektor og totalt. Prosent. 1996-2003.

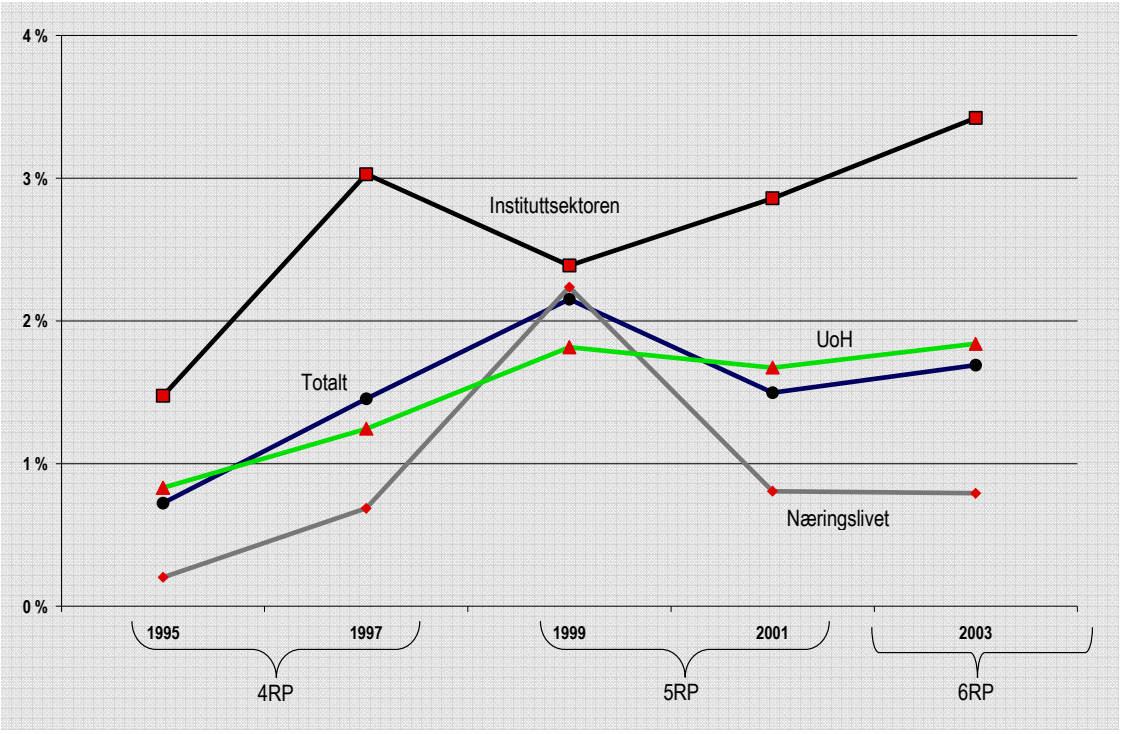

Kilde: NIFU STEP/SSB FoU-statistikk

Figur 4 nedenfor viser utviklingen i finansiering fra EU i perioden 1995 – 2003 for universitets- og høgskolesektoren fordelt på institusjonstype. Samlet mottok universitets- og høgskolesektoren 137,8 mill kr fra EU i 2003. I samsvar med oversikten over antall deltakelser foran, er det også de fire breddeuniversitetene som først og fremst mottar

finansiering fra EU. Disse mottok 86 prosent av finansieringen i 2003. De statlige høgskolene mottok 4 prosent, mens de øvrige institusjonene (vitenskapelige høgskoler, private høgskoler med mer) mottok 10 prosent.

Figur 4 Finansiering fra EU til norske universiteter og høgskoler 1995 - 2003

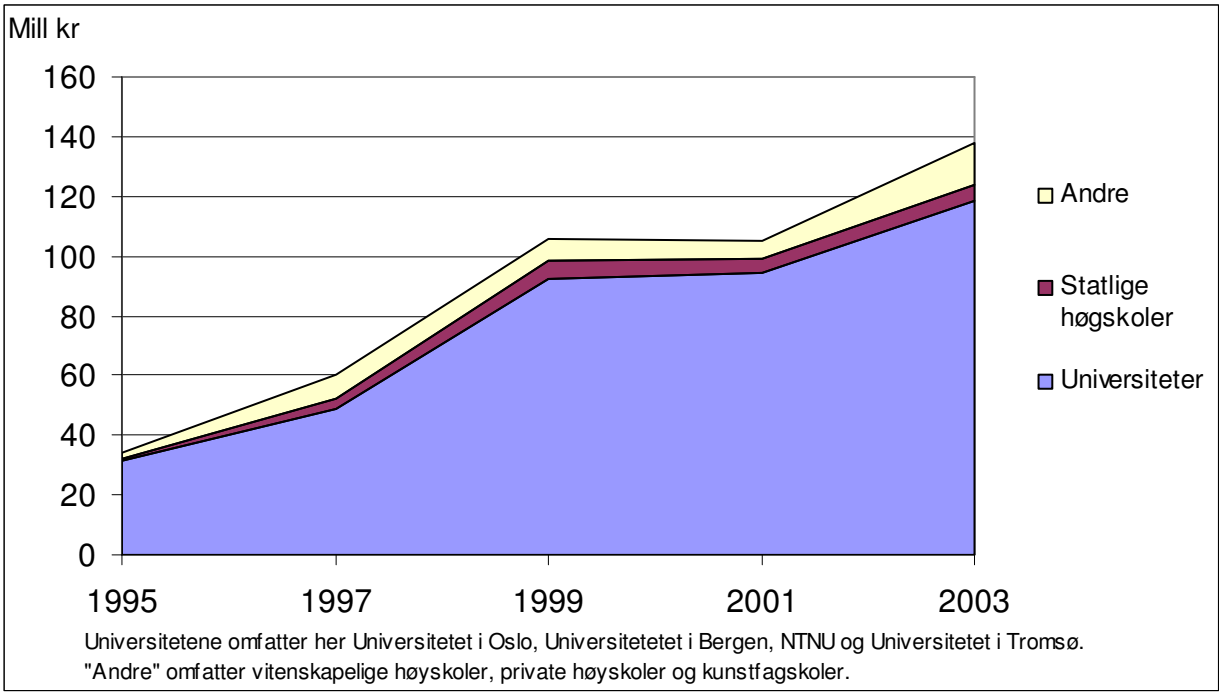

Kilde NIFU STEP/FoU-statistikk

Det er nyttig å være klar over at finansiering fra EU ikke utgjør noen stor del av institusjonenes eksterne midler (midler utenfor grunnbudsjettet). I 2003 utgjorde midler fra EU 5 prosent av de totale eksterne inntektene i UoH-sektoren. I 1995 utgjorde EU-midlene 3 prosent, slik at det har vært en viss stigning over de siste årene. I forhold til inntekter fra Norges forskningsråd (52 prosent av de eksterne midlene), næringslivet (14 prosent) og departementer mv (13 prosent) spiller midlene fra EU en begrenset rolle i institusjonenes totale finansiering.

Sammenligner vi med andre land, har den norske universitets- og høgskolesektoren den samme andelen finansiering fra EU som den svenske (5 prosent av total ekstern finansiering i 2003). I Sverige fikk universitetene 4 prosent av de eksterne midlene fra EU, mens høgskolene fikk 10 prosent. For høgskolene er likevel summene forholdsvis små, og mer enn halvparten av EU-midlene tilfalt en enkelt høgskole. Situasjonen i Danmark er vesentlig annerledes i og med at dansk universitets- og høgskolesektor fikk 10 prosent av sine eksterne midler fra EU, altså dobbelt så mye som i Norge og Sverige. Et annet land som det er nærliggende å sammenligne med på grunn av posisjonen som ikke-medlem i EU, er Sveits. De sveitsiske universitetene hadde 11 prosent av den eksterne finansieringen

fra EU i 2003 [3]. Her er det særlig de tekniske universitetene (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich og Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne) som trekker andelen opp, og de tekniske høgskolene mottok 54 prosent av de totale EU-midlene til Sveits i 2003. Dette viser at institusjonstyper og fagfordeling kan spille en vesentlig rolle når det gjelder mulighetene til å få finansiering fra EU.

De fire "breddeuniversitetene" viser et noe ulikt mønster når det gjelder hvor mye de mottar fra EU (Figur 5). Universitetet i Bergen har vært det universitetet som har mottatt flest midler fra EU, men ble i 2003 så vidt forbigått av NTNU. NTNU har hatt en jevn vekst i inntektene fra EU siden 1995. Universitetet i Bergen og NTNU mottok begge rundt 40 Mill kr fra EU i 2003. Universitetet i Oslo nådde en topp i 1999 og har siden stabilisert seg på rundt 25 Mill kr. Universitetet i Tromsø har også hatt vekst, og finansieringen fra EU utgjorde der drøye 13 Mill kr i 2003.

Figur 5 Finansiering fra EU til UiO, UiB, NTNU og UiTø, 1995-2003

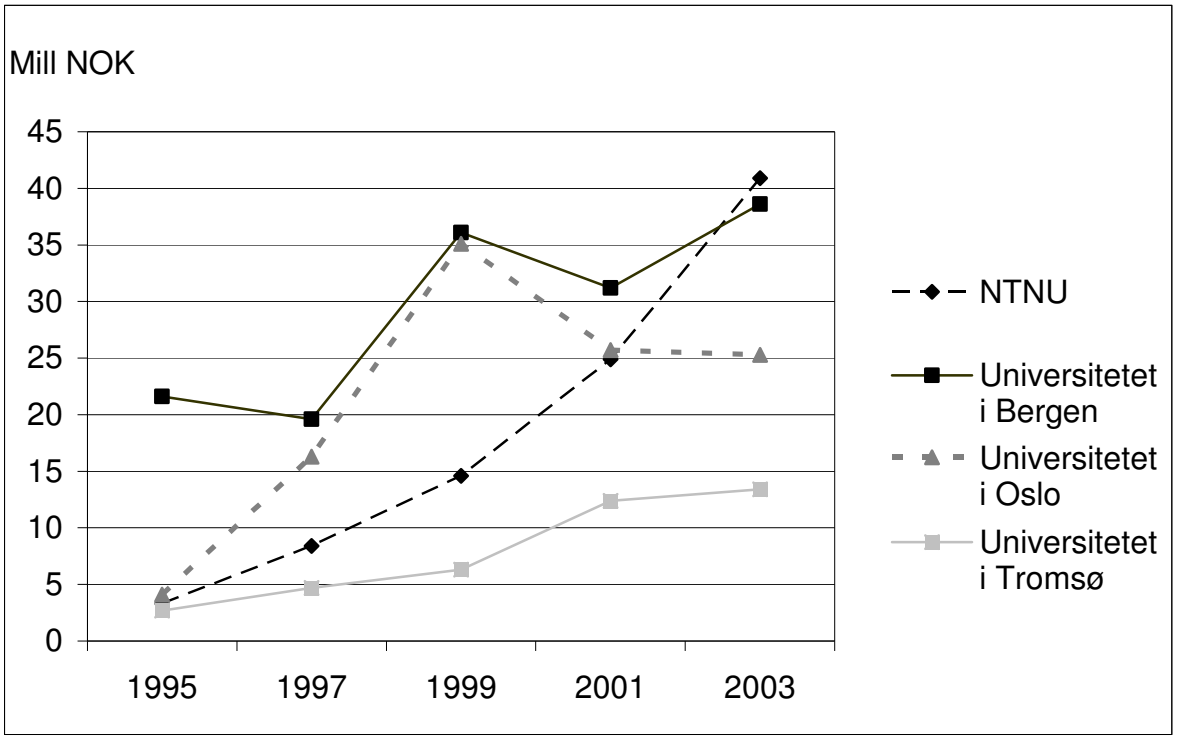

Kilde NIFU STEP/FoU-statistikk

Ser vi på den relative betydningen av EU-finansieringen for det enkelte universitet, utgjorde finansieringen fra EU 8 prosent av all ekstern finansiering ved Universitetet i Bergen i 2003. For dette universitetet har finansieringen fra EU vært stabil på 8 – 9 prosent siden 1995. For NTNU og Universitetet i Tromsø utgjorde EU-finansieringen 6 prosent av de eksterne inntektene i 2003. For begge universitetene har det vært en økning siden 1995, størst for NTNU. Finansiering fra EU utgjorde 3 prosent av de eksterne inntektene ved

[3] Tallgrunnlaget for Sveits er noe annerledes enn for de øvrige landene, men kan likevel tolkes som en indikasjon på EU-finansieringens betydning.

Universitetet i Oslo i 2003. Andelen for dette universitet fra høyest i 1999, 6 prosent, og har altså blitt halvert i årene etterpå.

Når vi sammenligner antall deltakelser og den økonomiske støtten[4], er det altså ikke slik at det økonomiske utbyttet i form av støtte fra EU følger automatisk med antallet deltakelser. Universitetet i Oslo som hadde det definitivt høyeste antallet deltakelser, mottok færre midler enn både NTNU og Universitetet i Bergen. De økonomiske tildelingene vil ha sammenheng med både hvilke prosjektform man deltar i, størrelsen på det enkelte prosjekt og den rollen man spiller innenfor prosjektet. Antall deltakelser er derfor ikke nødvendigvis noen god indikator på betydningen av EUs rammeprogrammer i økonomisk eller faglig forstand.

Ser vi på inntektene fra EU per fagområde (Figur 6), ser vi at betydningen hele tiden har vært størst for matematikk og naturvitenskap. I 2003 tilfalt 43 prosent av EU-midlene dette fagområdet. Dernest kom medisin med 20 prosent og teknologi med 17 prosent. Også for samfunnsvitenskap spiller finansiering fra EU en viss rolle og dette fagområdet mottok 10 prosent av EU-midlene i 2003.

Figur 6 Finansiering fra EU etter fagområde, universiteter og høgskoler 1995-2003

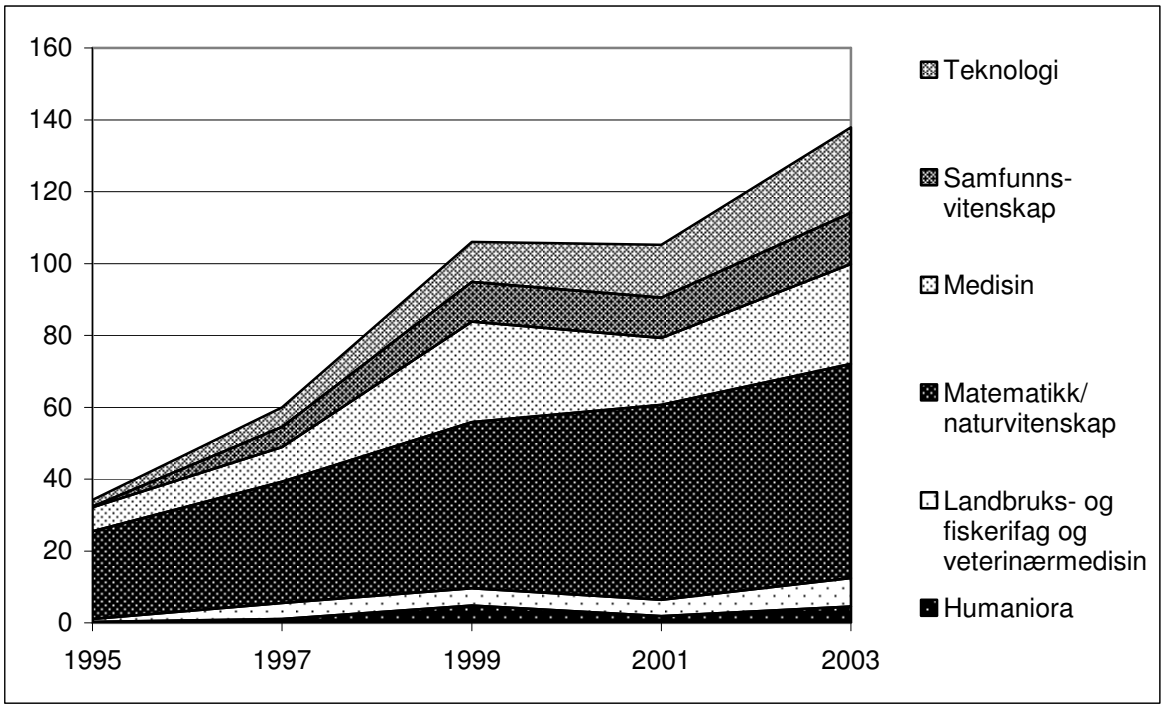

Kilde NIFU STEP/FoU-statistikk

[4] Sammenligningen her gjøres med data for forskjellige år; 2006 for antall deltakelser og 2003 for finansiering. Bildet kan ha endret seg slik at det ville vært større samsvar mellom antall deltakelser og økonomisk utbytte hvis tallene var fra samme år. Det er også en mulig feilkilde i at tildelinger fra rammeprogrammene ikke nødvendigvis gjøres jevnt gjennom programmets levetid, dvs at det kan være større tildelinger ett år enn et annet avhengig av hvor i program- og prosjektsyklusen man er.

Den relative betydningen av EU-midlene i forhold til annen ekstern finansiering, er størst for matematikk og naturvitenskap. Finansieringen fra EU utgjorde 8 prosent av de totale eksterne inntektene for dette fagområdet. Inntektene fra EU utgjorde 6 prosent innen teknologi og 5 prosent innen landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin. For de øvrige fagområdene utgjorde finansieringen fra EU 4 prosent eller mindre.

2.2 Dynamikk og betingelser for norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs rammeprogrammer

I universitets- og høgskolesektoren (UoH) har universitetene[5] lange tradisjoner med internasjonalt forskningssamarbeid. Fagdisipliner og tilhørende forskning forholder seg til et internasjonalt forskersamfunn og til utviklingen av forskningsagendaer her. Rundt dette har det vokst opp nettverk og mange forskjellige former for samarbeid – alt fra store internasjonale institusjoner og organisasjoner (for eksempel CERN, ESA, COST) til løsere og mer flyktige systemer av konferanser, tidsskrifter, seminarer, utveksling av gjesteforskere, etc. Disse relasjonene og nettverkene har vært fundamentet for en stor andel av deltakelsene av UoH i EUs rammeprogrammer. Enkelt sagt har veletablerte forskernettverk "migrert" over i EUs rammeprogrammer og gjennom disse videreutviklet et forpliktende, målrettet forskningssamarbeid. I denne prosessen inntreffer ofte vekst og videreutvikling, spesielt skjer det i overgangen fra et rammeprogram til neste. Dette gjelder selvfølgelig ikke i alle tilfeller. Nye nettverk har også blitt etablert for å gjennomføre EU-finansierte prosjekter.

De statlige høgskolene står, med noen få unntak, utenfor disse oftest akademisk orienterte nettverkene og systemene for internasjonalt forskningssamarbeid – eller er relativt perifere i forhold til disse. Dette kan endres i fremtiden, spesielt gjelder det de statlige høgskolene som nylig har fått, eller snart vil få, universitetsstatus. De statlige høgskolene har tradisjonelt ikke stilt krav til formell forskerkompetanse hos de faglige ansatte og forskningsaktiviteten er generelt lav. Følgelig har de ikke i like stor grad vært del av det internasjonale forskersamfunnet, slik man ser på universitetene. "De mangler kompetanse" er en typisk, spontan uttalelse fra en del informanter ved universitetene for å forklare hvorfor de i liten grad samarbeider med de statlige høgskolene om deltakelse i EU-prosjektene. Mangelen på samarbeid gjelder ikke bare EU-prosjektene – det er generelt liten kontakt. De samme universitetsinformantene modifiserer sine uttalelser med å si at det finnes "en del kompetente, flinke folk" ved de statlige høgskolene som de enkeltvis har samarbeid med, men det er på forskernivå.

Bildet av UoH-sektorens deltakelse i EU-prosjektene har noen generelle kjennetegn som vil bli utdypet nedenfor:

---

[5] I resten av dette notatet vil de vitenskapelige høgskolene bli omtalt som universitet. Dette gjelder institusjoner som Norges Vetrinærhøgskole, Arkitekthøgskolen i Oslo, Norges Handelshøyskole, Norges Musikkhøyskole, etc.

- *Stiavhengighet:* Dominansen av universitetene over høgskolene i deltakelsen i EUs rammeprogrammer bygger i stor utstrekning på at forskerne og de disiplinorienterte enhetene de arbeider i (typisk, et institutt ved et universitet) har lange tradisjoner med forskningssamarbeid og tilhørende sterke nettverk. Universitetenes deltakelse i EUs rammeprogrammer er svak i disipliner som mangler slike internasjonale nettverk eller hvor nettverkene er forankret utenfor Europa, spesielt gjelder dette USA.

- *Orientering:* Forskere har ofte fokus på problemstillinger på den internasjonale forskningsagendaen – og som det er bred konsensus om viktigheten av blant fagfeller. Deres identitet som forskere kan i stor grad knyttes til tilhørigheten til dette fellesskapet. Følgelig rettes oppmerksomheten deres mot en internasjonal arena og i mindre grad mot det nasjonale eller i retning av statlige høgskoler. Forskernes og forskningsmiljøenes reputasjon står sentralt i dette. Etablerte nettverk utgjør og vedlikeholder disse forskersamfunnene og de kan for utenforstående fremstå som ekskluderende. Disse nettverkene og systemene for forskningssamarbeid danner som oftest grunnlaget for universitetenes deltakelse i EUs rammeprogrammer. Følgelig nedprioriteres andre hensyn utover det de oppfatter som forskningsstrategisk eller -taktisk viktig.

- *Asymmetri:* Fordi de statlige høgskolene, med noen få unntak, ikke har "medlemskap" i de sterke, internasjonale forskersamfunnene, er relasjonen mellom universitetene og de statlige høgskolene høyst asymmetrisk. Dette innebærer at de statlige høgskolene som institusjoner står svakt vis-á-vis universitetene, men også relativt svakt i forhold til institusjoner som Norges forskningsråd og andre som finansierer forskning. Deres posisjon minner litt om SMB'ene, men SMB'ene er på en måte gunstigere stilt fordi de anerkjennes som innovasjonspolitisk viktige, dvs. at de har en noe mer begunstiget status.

- *"Bottom-up":* Ved universitetene ligger den faglige og forskningsstrategiske makten i stor grad hos de vitenskapelig ansatte og deres primære organisasjonsenheter, dvs. instituttene, og til en viss grad fakultetene ved noen av institusjonene (NTNU, Universitetet i Tromsø). Selv om det er institusjonene som formelt står som søker og kontraktspartner i EU-prosjekter, har institusjonen lite å gjøre med selve beslutningen om å delta, ei heller beslutningene som å søke. Ved de statlige høgskolene er det internasjonalt sett relativt få sterke fagmiljøer – det er også få fagpersoner med internasjonal reputasjon eller slike ambisjoner.

- *Autonomi:* Et ideal i universitetskulturen er at forskningen skal være fri, dvs. at forskeren selv skal bestemme hva og hvordan de skal forske. For forskerne som søker fremstår EUs rammeprogrammer primært som en av flere muligheter til å utføre forskning som passer inn i deres forskningsagenda. Det at deres agenda sammenfaller med interessen til det de oppfatter som EUs politikkmotiverte FoU-system betyr at de –

med noen (til dels kompliserte) kompromisser – kan få en mulighet til å forske sammen med internasjonale fagfeller på områder og problemstillinger de har interesse av. Noen betegner dette som en ”win-win”-situasjon, men det hele er basert på at forskerne selv bestemmer om de vil delta eller ikke.

- *Strategi:* Ingen av universitetene har en eksplisitt, detaljert forskningsstrategi om deltakelsen i EUs rammeprogrammer. Ingen har heller evaluert egne erfaringer med deltakelsen hittil. Isolert sett er ikke dette overraskende fordi EU-prosjektene vanligvis utgjør i størrelsesorden ca 3 – 8 prosent av deres eksternt finansierte FoU-oppdrag, dvs. at EU-prosjektenes andel er relativt liten på institusjonelt nivå, selv om den kan være betydelig ved enkelte universitetsinstitutter. Men viktigste årsak til dette ligger i de punktene som ble utdypet ovenfor: At institusjonene verken vil eller kan ”diktere” hva slags forskning som vitenskapelige ansatte skal satse på.

- *”Breddeuniversitet”:* De store universitetene som Universitetet i Bergen, NTNU og Universitetet i Oslo peker ofte på at de er ”breddeuniversiteter” og at de av den grunn vanskelig kan gi prioritet til en forskningsstrategisk linje fremfor andre, dvs. at de på institusjonelt nivå ikke kan prioritere – de må respektere fagmiljøenes autonomi og egenverdi, slik det ble beskrevet ovenfor.

- *Føringer:* Universitetene har imidlertid gjerne generelle føringer som går ut på å oppmuntre forskerne til å:

    - Skaffe eksterne midler til finansiering av forskningsaktiviteter, helst intensivere jakten på eksterne forskningsmidler. De mener at fremtidig vekst i liten grad kommer til å bli finansiert over statsbudsjettet.
    - Øke graden av internasjonalt forskningssamarbeid på ulike fagfelt fordi dette vil bidra positivt til institusjonens deltakelse i forskningsfrontene og dermed også institusjonens reputasjon. ”Globalisering” er et stikkord som ofte benyttes i denne sammenheng. I slike perspektiver likestilles (og sammenlignes) EUs rammeprogrammer med forskningssamarbeid i USA, Kina eller Japan – og andre land, for eksempel i den ”tredje verden”.
    - Føringer i form av administrativ og økonomisk støtte for ansatte som arbeider med søknader, samt å gi prioritet til visse forskningsaktiviteter fremfor andre, slik NTNU og Universitetet i Tromsø gjør for å oppmuntre til økt deltakelse i EU-prosjekter.

Det er nærliggende, om enn kanskje kontroversielt, å trekke inn i bildet at faglig ansatte i norsk universitets- og høgskolesektor har internasjonalt sett relativt gode vilkår og dermed mulighet til å nettopp håndheve sine idealer om autonomi og frihet. Det sentrale er imidlertid, som påpekt mange ganger, at universitets- og høgskolesektorens motivasjon for å delta i EUs rammeprogrammer er primært faglige – og det er innen denne konteksten en eventuell politikk for å øke deltakelsen må lete etter incentiver.

Ut fra de forholdene som er beskrevet ovenfor kan man se at de faktorene som motiverer og forklarer universitetenes deltakelse i EU-prosjektene mangler, eller bare er svakt tilstede, ved de statlige høgskolene slik de er i dag. Men på den annen side er de statlige høgskolene for tiden inne i en dynamisk periode, og høgskolenes deltakelse i EUs rammeprogrammer må forstås både ut fra hvor de er og ut fra utviklingen de er inne i.

2.3 Motiver for norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i 7RP

2.3.1 Hvor er det sammenfall og hvor er det sprik mellom UoH-sektorens interesser og EUs 7RP?

EUs 7RP vil bli inndelt i fire særprogrammer:

- COOPERATION, som i stor grad representerer en direkte videreføring av EUs 6RPs tematiske satsninger, organisert i 9 overordnede temaer. COOPERATION vil bli det største særprogrammet, med et foreslått budsjett på 32,2 milliarder Euro (64,2 % av hele EUs 7RP-budsjettet).
- IDEAS, som skal støtte forskerdreven forskning i forskningsfronten (”frontiers research”) og styres av et European Research Council som nå er under oppbygging,
- PEOPLE, hvor Marie Curie Actions (MCA) er et virkemiddel som universitets- og høgskolesektoren mener er av relevant for dem,
- CAPACITIES, hvor Research Infrastructures er det instrumentet som universitets- og høgskolesektoren har størst interesse av, men også noe innenfor ”Science and Society”.

I tillegg til særprogrammene kommer aktiviteter knyttet til JCR – Joint Research Centers og Euratom, men disse synes å være mindre aktuelle for norsk universitets- og høgskolesektor.

I EUs 7RP er IDEAS en nyskapning og skal være mer grunnforsknings- og universitetsforskningsorientert enn de øvrige særprogrammene. Samtidig er det begrenset kunnskap om dette særprogrammet – noe som ikke er overraskende fordi det hittil har kommet ut lite informasjon som forskere i norsk universitets- og høgskolesektor kan forholde seg til mht innhold og forskningsstrategien for IDEAS. Dette utdypes nærmere i avsnitt 2.3.3. Med unntak en bebudet, begrenset utlysning, er det heller ikke satt i gang prosesser av den typen som har vært vanlig i de tidligere rammeprogrammene, slik som ”calls for expression of interest”, eller lignende, som gir signaler til forskersamfunnet og dermed opphav til forventninger. Holdningene blant aktørene i universitets- og høgskolesektoren som er informerte om eksistensen av IDEAS er foreløpig avventende.

Det er noe usikkert om Norges manglende representasjon i styret for European Research Council har bidratt at det er liten kunnskap om IDEAS i norske universitets- og høgskolemiljøer eller kan forklare den noe avventende holdningen.

Når det gjelder COOPERATION så er det tematisk kontinuitet i forhold til 6RP som kjennetegner dette særprogrammet. Ut fra tidligere erfaringer vil deltakelse i et rammeprogram oftest fører til deltakelse i det påfølgende rammeprogrammet, slik at det er en kjerne av norske aktører som nå etter hvert har vært med i mange rammeprogrammer og som trolig også vil være interessert i å delta i 7RP. Samtidig er det en viss utskifting og fluktuasjon i deltakelsesintensitet. Nedenfor vil vi ta for oss de enkelte tematiske områdene i 7RP og kort gi vår vurdering om hvordan vi tror norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse vil bli:

- ***Health*** – Tematisk sett er dette en videreføring av LIFE i EUs 6RP. Her har Universitetet i Oslo hatt en sterk deltakelse, etterfulgt av Universitetet i Bergen. Forskningsmiljøer innen de medisinske og naturvitenskapelige fakultetene er mest aktive her. Health vil fortsatt være av interesse for universitetene, særlig de medisinske fakultetene, men også de statlige høgskolene. Det siste gjelder særlig innen temaet "Optimising the delivery of health care to European citizens" som mange av de profesjonsutdanningene innen helsefag (sykepleie, fysioterapi, sosionom, etc.) vil ha interesse av.

- ***Food, Agriculture and Biotechnologies*** – Tematisk er dette i stor grad en videreføring av FOOD i EUs 6RP. I FOOD hadde også Universitetet i Oslo størst deltakelse av de norske universitetene og høgskolene, men også Universitetet i Tromsø, UMB i Ås og Norges Vetrinærhøgskole (NVH) hadde mange deltakelser i FOOD. For NVH og UMB var FOOD det programmet de hadde flest deltakelser i. Det er ventet at de vil videreføre sin interesse i EUs 7RP i dette tematiske området.

- ***Information and Communication Technologies (ICT)*** – ICT er en videreføring av IST i EUs 6RP. Den lille navnejusteringen fra IST til ICT antyder at i EUs 7RP vil fokus i større grad settes på teknologiutvikling – og at anvendelsesaspektet vil bli tonet ned noe i forhold til EUs 6 RP. Når det gjelder norsk deltakelse i IST, delte Universitetet i Oslo førsteplassen med NTNU, med Universitetet i Bergen som nr. 2 og Universitetet i Tromsø på en tredjeplass. I IST var de norske deltakelsene fra universitets- og høgskolesektor ofte i partnerskap med instituttsektor (Sintef) og næringsliv (Telenor). Ved Universitetet i Oslo er det særlig Institutt for Informatikk som har hatt mange deltakelser. Generelt har den norske suksessraten i IST vært lavere enn i de andre tematiske programmene. Det har ikke vært mulig å finne en presis årsak til dette, men mye tyder på at det skyldes strukturelle forhold – at fagmiljøene i Norge ikke har forankring i en industriell base; norsk IKT-industri er liten og svak. ICT er av interesse for hele universitets- og høgskolesektoren fordi det fanger vidt. De statlige høgskolenes ingeniørmiljøer burde ha gode muligheter, men også andre miljøer hvor IKT-

anvendelser får økende betydning, biblioteksfag, sykepleie, økonomi, etc. Eksempelvis hadde Høgskolen i Agder koordinatoransvar for et større prosjekt i IST i 6RP.

- ***Nanosciences, Nanotechnologies, Materials and new Production Technologies*** – Dette er en videreføring av NMP i EUs 6RP. I EUs 6RP hadde NTNU flest deltakelser av institusjonene i norske universitets- og høgskolesektor, etterfulgt av Universitetet i Oslo og en mindre deltakelse fra Universitetet i Bergen. De øvrige institusjonene hadde neste ingen deltakelser. Dette tematiske området, i likhet med IST, hadde en relativt svak suksessrate i EUs 6 RP. Begge områdene har høy prioritet i norsk forskningsstrategi. De bør derfor være av spesiell interesse i nasjonal forskningspolitisk og -strategisk perspektiv. Det vil si at det innen disse områdene er viktig med tiltak som øker antall og kvalitet på søknader i EUs 7RP. I dette temaområdet er det primært universitetene og deler av instituttsektoren som har forutsetninger og interesser.

- ***Energy*** – Dette tematiske området er, som navnet tilsier, en videreføring av ENERGY i EUs 6RP. I EUs 6RP dominerte NTNU den norske deltakelsen fra universitets- og høgskolesektoren, mens Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen bare hadde noen få deltakelser. Energy er et tematisk område i EU 7RP som norsk universitets- og høgskolesektor burde ha en mye sterkere deltakelse i, gjerne i fellesskap med instituttsektoren, hvor det er mange sterke FoU-miljøer (for eksempel IFE). Universitetene står sterkest på dette området, men det er noen statlige høgskoler som kan være aktuelle, slik som Høgskolen i Agder innen hydrogen og brenselscelleutvikling.

- ***Environment (including Climate Change)*** – Tematisk er dette en videreføring av GLOBAL i EUs 6RP. I EUs 6RP hadde Universitetet i Oslo flest deltakelser, men deltakelsen fra alle de andre universitetene var også relativt god. Ved UMB og Universitetet i Tromsø utgjorde deltakelsen i GLOBAL en betydelig andel av disse institusjonenes portefølje i EUs 6RP. I EUs 7RP vil også universitetene og instituttsektoren trolig dominere inne dette temaområdet, men noen statlige høgskoler har utviklet høy kompetanse innen miljøteknologiske nisjer (for eksempel Høgskolen i Østfold) og kan være aktuelle for EUs 7RP.

- ***Transport (including Aeronautics)*** – Dette temaområdet er en videreføring av EUs 6RPs TRANSP, men vil i EUs 7RP også omfatte videreføring av deler av AERO i EUs 6RP. Norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i disse forløperne i EUs 6RP har vært relativ lav: NTNU hadde 5 deltakelser i TRANSP og Universitetet i Oslo hadde en deltakelse i AERO. I EUs 7RP kan man anta at dette temaområdet vil ha størst interesse for industrien og instituttsektoren, men også enkelte statlige høgskoler, slik som Høgskolen i Agder med sin utdanning av flyingeniører og flygeledere, eller Høgskolen i Ålesund innen skipstransport.

- ***Socio-economic Sciences and Humanities*** – Dette temaområdet er en videreføring av CITIZEN i EUs 6RP. Her hadde Universitetet i Oslo flest deltakelser (13 prosjekter), etterfulgt av Universitetet i Bergen (5 prosjekter) og NTNU (2 prosjekter). De samfunnsvitenskapelige og humanvitenskapelige miljøene i norsk universitets- og høgskolesektor er generelt sterke, også ved de statlige høgskolene – og burde finne mange muligheter i en mer europeisk orientert forskning. Informanter sier at disse miljøene tradisjonelt har hatt en sterk orientering til USA og er underkastet det som karakteriseres som et "anglo-saksisk hegemoni". Dette kan forklare en relativt svak interesse for EU-forskningen. Dette tilsier spesielle tiltak for å vekke større interesse for EU-forskningen i disse miljøene.

- ***Security and Space*** – I dette temaområdet er den delen som går på "Security" ny i forhold til tema'ene i EUs 6RP, mens "Space" sorterte under AERO i EUs 6RP. Det var bare en norsk universitets- og høgskoledeltakelse i AERO (Universitetet i Oslo). "Security" gjenspeiler tematiseringen av terrortrusselen de siste årene i Europa. I EUs 7RP vil dette tema kunne være av interesse for de utenriks- og sikkerhetspolitiske forskningsmiljøene i Norge, både i universitets- og høgskolesektoren, men kanskje mest i instituttsektoren (for eksempel FFI, FAFO, Universitetet i Oslos Arena-program).

Særprogrammet PEOPLE omtales av alle informanter som viktig for universitets- og høgskolesektoren. Dette gjelder især Marie Curie Actions, men også andre mobilitetsfremmende tiltak. Disse tillegges vekt fordi de oppfattes som forskningsstrategisk viktige – en god deltakelse eller uttelling her vil bety mye for de norske institusjonene som nyttegjør seg ordningene under særprogrammet. Institusjonene beklager at de ikke har lykkes så godt innen Marie Curie Actions. I kapittel 5.2.2 vil dette bli belyst nærmere, men det største problemet er at for få norske søker om – og enda færre – får tildelt dr. gradsstipender for opphold ved utenlandske institusjoner. Det er en viss interesse for å benytte MCA i de statlige høgskolene, som ledd i deres strategi for økt forskerkompetanse.

Særprogrammet CAPACITIES omfatter en rekke tema:
- Research Infrastructures
- Research for the benefit of SMEs
- Regions of Knowledge
- Research Potential
- Science in Society
- Activities of International Co-operation

Av disse er det Research Infrastructures som kanskje berører universitets- og høgskolesektoren mest, og da de store universitetene. I EUs 5 RP var det mange norske universiteter som var vertskap for slike anlegg – og i evalueringen ble disse vurdert som

verdifulle for norsk forskningsmiljøer især fordi de tiltrakk seg mange gode forskere fra utlandet for kortere og lengre forskningsopphold i Norge. Gevinsten av dette ble høyt verdsatt.

I de foreløpige dokumentene for 7RP skisseres støtte til eksisterende infrastruktur for:

- trans-national access for European researchers to the best research infrastructures irrespective of location in order to ensure the best possible exploitation of European research resources;
- integrating activities to better structure, on a European scale, the way research infrastructures operate in a given field;
- improving electronic infrastructures for research by fostering the development of high-capacity and high-performance communication and grid infrastructures and high-end computing capabilities.

I tillegg kommer det støtte til nye anlegg basert på arbeidet i ESFRI. I 2004 tok EUs forskningsministre initiativ til å få utarbeidet et ”Roadmap” for neste generasjon store forskningsfasiliteter. The European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) har ansvaret for å utarbeide vegkartet, som ventes å foreligge oktober 2006. Støtten til nye anlegg ser ut til å skulle dekke planlegging, koordinering, styring med mer av prosessen.

Temaet ”Science in Society” kan være av interesse for enkelte miljøer i norsk universitets- og høgskolesektor, også ved de statlige høgskolene (for eksempel journalistikk-utdanningen).

2.3.2 Intern samhandling i norsk UoH-sektor om deltakelse i EUs RP og samhandling med andre norske sektorer (institutter og næringsliv)

Ovenfor i avsnitt 2.2 ble noen kjennetegn ved norsk universitets- og høgskolesektors ”modus operandi” med hensyn til samarbeid mellom institusjonene omtalt. Generelt synes det som institusjonene i liten grad samarbeider. Relasjonene kan ha preg av rivalisering og konkurranse. Forskerrelatert kontakt mellom universitetene og de statlige høgskolene synes å være svak. Det som finnes av kontakt foregår mest på individnivå; enkelte fagfolk i de statlige høgskolene har kontakt med fagfeller ved universitetene.

Når det gjelder samarbeidsrelasjoner og nettverk mellom universitets- og høgskolesektoren og institutter og næringsliv er bildet annerledes. Her kan man se klaser av tette relasjoner mellom enkeltuniversiteter og instituttsektor og bedrifter i institusjonenes omegn. De tette båndene mellom NTNU og SINTEF er velkjente. Tilsvarende finnes mellom Universitetet i Oslo, SINTEFs institutter i Oslo, forskningsbedrifter som Norsk Regnesentral og Simula Research og bedrifter i Oslo-regionen som Telenor, Dolphin, Thales og mange andre. Universitetet i Bergen har relasjoner til UniFob og Christian Michelsens Institutt og bedrifter. De statlige høgskolene har potensiale for tilsvarende konfigurasjoner. Eksempelvis har Høgskolen i Agder et nært forhold til Agderforskning og videre til

bedrifter i regionen. Tilsvarende kan man se ved Høgskolen i Ålesund og Møreforsking. Dessverre har det ikke vært mulig innenfor utredningens rammer å få oversikt over struktur og omfang av disse samarbeidsformene i forhold til deltakelse i EUs rammeprogrammer, men våre informanter sier at de er virksomme.

2.3.3 Forventninger til og forestillinger om European Research Council

Som forklart i avsnitt 2.3.1 er det generelt lite kunnskap om European Research Council i norsk universitets- og høgskolesektor. Holdningene blant de som kjenner til IDEAS og European Research Council ble tidligere omtalt som avventende. Dette er ikke overraskende fordi forskere baserer sine forestillinger og forventninger på konkrete opplysninger som de kan forholde sine forskningsambisjoner til. ERCs vitenskapelige råd lanserte sin strategi i april 2006. I strategien foreslås det to hovedfinansieringsmekanismer:

- Starting Independent Researcher Grant (SIRG)
- Advanced Investigator Grant (AIG)

SIRG er tiltenkt høyt kvalifiserte unge forskere (post doc-nivå) og det antydes at en utlysning vil komme når EUs 7RP er blitt vedtatt, i begynnelsen av 2007. Om AIG er opplysningene foreløp sparsommelige. Utover dette er det kommet ut lite informasjon, dvs signaler til forskere om hva de kan søke midler til. Det som finnes av informasjon om IDEAS sier noe om hvordan søknader skal vurderes (panels, etc.), at forskningskvalitet og originalitet skal premieres, og at særprogrammet skal ha en fleksibel innretning tilpasset hva forskerne mener er viktig for sine prosjekter. Gitt at det synes å være relativ liten oppmerksomhet om IDEAS blant norske forskere og forskningsadministratorer bør det legges opp til rask og målrettet informasjonsspredning når det kommer ut mer konkret og forskerrelevant informasjon.

3 Nytte-kostnadsvurderinger av universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs rammeprogrammer

I innledningen til denne rapporten viste vi antallet norske deltakelser og fordelingen av EU-midler per sektor og institusjon. I dette kapitlet analyserer vi nytte versus kostnader ved å delta i EU-prosjekter med utgangspunkt i deltakernes synspunkter. Erfaringer fra tidligere EU-prosjekter bidrar til å forme interessen for og tilnærmingen til deltakelse i 7 RP. Deltakernes tidligere erfaringer vil derfor kunne gi verdifull kunnskap om hva utbyttet av deltakelsen er, men kanskje vel så viktig om hvor man opplever problemer og om hva som kan forbedres.

Dette kapitlet bygger på intervjuer, dels med forskere ved universiteter og høgskoler som har deltatt i prosjekter finansiert av 6 RP og dels med institusjonsledere. Se kapittel 1.4 for en redegjørelse for datagrunnlaget.

Med utgangspunkt i oversikt over alle norske deltakelser i 6 RP er det gjort et strategisk utvalg av informanter for å få dekket de ulike programmene og virkemidlene, samt ulike typer institusjoner. Utvalget er altså ikke representativt for alle norske forskere, men er forsøkt gjort rimelig representativt for de som har deltatt i prosjekter finansiert gjennom 6 RP. Primært har vi innhentet fagpersonenes erfaringer fra deltakelsen i 6 RP, herunder erfaringer fra søknadsfasen, etableringen av samarbeidet og gjennomføringen av prosjektene. Faglig utbytte og relevans har også vært belyst. Med utgangspunkt i erfaringene har vi så ønsket å få fram informantenes anbefalinger med hensyn til mulige forbedringer av norsk deltakelse i 7 RP. Det er altså deltakernes subjektive vurderinger som her kommer fram. Oversikt over informanter samt intervjuguider finnes i vedleggene.

Innledningsvis kan vi slå fast at forskernes generelle holdning er at de deltar i prosjektene for å oppnå forskningsresultater – de er ikke med for å tjene penger på å delta. Finansieringen er inngangbilletten til å få utført forskningsoppgaver, men prisen for inngangsbilletten må ikke være så høy at de opplever at de ikke får noe igjen for deltakelsen. Dette er en nytte-kostnadslogikk som er annerledes enn normale investeringsvurderinger og -beregninger, den vurderer faglige gevinster opp mot økonomiske og administrative kostnader.

3.1 Innledning: Nytte-kostnadslogikk for deltakerne i EU-prosjektene

En nytte-kostnadsvurdering av deltakelsen vil på ”nytte-siden” primært omfatte *det faglige utbyttet* deltakerne får, det vil si de vitenskapelige resultatene i form av ny kunnskap som

prosjektet frembringer. Vurdering av resultatene vil kunne skaleres fra ”banebrytende gjennombrudd” til det mer ordinære og mindre spennende, og nytten vil selvfølgelig oppleves som høyere jo mer nyskapende resultatene er. I tillegg fremhever mange informanter at deltakelse gir dem som forskere og institusjonen de er ansatt på *økt prestisje og legitimitet*. Dette er en form for nytte som er vanskelig å taksere økonomisk, men aktører mener at deltakelse gir alltid en eller annen form for uttelling eller gevinst. Dernest vil det være en økonomisk nytte fordi man får finansiert forskning som ikke har fått eller bare delvis er finansiert på annen måte[6]. Videre vil nytten inkludere en *”nettverks-komponent”*, det vil si at man lærere å kjenne og å samarbeide med personer, miljøer og institusjoner. Nettverksdannelsen er viktig for:

- *faglige resultatene av prosjektene* - et faglig sterkt nettverk vil kunne heve resultatene opp på høyere nivå, samt gi adgang til utstyr og data som ellers ikke ville vært tilgjengelige.
- *fremtidige prosjekter* fordi samarbeidet kan videreføres inn i nye prosjekter, prosjekter som i neste runde kan danne grunnlag for søknader om finansiering.
- *utvikling av kontakter* som oppleves som viktige i det faglige arbeidet og som man har tro på vil bidra til viktige faglige fremskritt i tiden fremover.
- *fremtidige forskningsmuligheter* - de gir adgang til konferanser og seminarer, samt gir kontakt med tidsskriftredaktører og ”peers” som kan fungere som gatekeepers i fagfellesskapet.

”Kostnadssiden” inkluderer kostnader i form av tid, penger og frustrasjoner. Som i all forskningsaktivitet vil EU-prosjekter uvilkårlig ha en tidskostnad i form av arbeid med søknader, reiser til møter, avklaring av rettighets- og kontraktsspørsmål, spørsmål knyttet til arbeidsdeling og gjennomføring av prosjektet, faglig og økonomisk rapportering etc. De økonomiske kostnadene vil først og fremst dreie seg om ressursene til å gjennomføre prosjektet, men også ressurser brukt til søknader, rapportering og generell administrasjon av prosjektet vil regnes inn. Siden de økonomiske ressursene i hovedsak tas ut som arbeidstid, vil det være en flytende overgang mellom økonomiske og tidsmessige kostnader. Universitetsansatte er spesielt opptatte av dette, dvs. tid som spiser opp det de opplever som sin forskningstid. Frustrasjoner kan for det første oppstå fordi betingelsene er for dårlige til å gjennomføre de faglige ambisjonene, for det andre på grunn av vanskeligheter med å få gjennomført prosjektet som planlagt fordi det oppstår faglige eller kulturelt eller betingede uenigheter, eller for det tredje fordi prosjektet rett og slett ikke blir slik man hadde håpet.

---

[6] Enkelte informanter peker på at i forhold til suksessraten i Norges forskningsråd, som visstnok er på ca 17%, så er suksessraten prosjekter med norsk deltakelse i EUs RP-sammenheng langt høyere (ca 25%). Denne avstanden mener de er en indikasjon på underfinansiering av den nasjonale forskningen fordi når de samme forskningsmiljøene opererer internasjonalt så oppnår de større suksess.

Når aktørene skal vurdere forholdet mellom nytte og kostnad i EU-deltakelsen vil det altså være en skjønnsmessig avveining mellom gevinster av faglig og nettverksmessig art på den ene siden, og kostnader i form av tid, penger og påførte frustrasjoner på den andre.

3.2 Faglig nytte

Når forskerne i intervju blir bedt om å vurdere prosjektets nytte og suksess (eventuelt manglende nytte og suksess) gir de aller fleste en positiv vurdering. Uttrykk som at prosjektet *skaper nye ideer, gir anerkjennelse og prestisje, at prosjektet er en suksess* går igjen. Det fremheves også at *man blir kjent og får en posisjon internasjonalt og får tillit.* En informant sier at *"EU-prosjektet er mer interessant, og det er et større miljø i Europa"*, mens en annen sier at *"[Jeg] lærer mye jeg kan dra nytte av i andre sammenhenger og får mulighet til å utvide kompetansefeltet mitt"*. [7]

Andre er opptatt av at prosjektene er viktige for miljøet fordi de bidrar til nyrekruttering fra utlandet eller gir muligheter for å ansette faglig dyktige personer. En informant sier at *" … dette er en veldig viktig måte å få inn folk på, uten nye forskere dør miljøet ut.* En annen legger vekt på at EU-prosjektene *"…tvinger folk ut og skaper mer forskermobilitet"*.

Informantene har blitt bedt om å vurdere nytte og suksess på en skala fra 1 – 10 (med 10 som det beste). Mange vegrer seg for å benytte skalaen, men blant dem som har gjort det, gis prosjektene oftest verdien 7 - 8. I et tilfelle ble det gitt 10, og ingen gir lavere enn 5.

På den annen side er det også noen som ikke er fullt så fornøyde. En informant sier at *"Dette [prosjektet] bidrar ikke til å drive min forskning fremover"*, mens en annen sier at *"[Prosjektet] gir mindre nytte enn forventet"*. Det siste viser at det i noen tilfeller kan være forventninger til prosjektet i startfasen som ikke har blitt innfridd i gjennomføringen. En informant sier at *"[Prosjektet har gitt] begrenset utbytte sammenliknet med våre andre EU-prosjekter fordi hovedfokuset ikke er så interessant for oss. Det ble ikke gjennomført slik at det ble så interessant det kunne blitt. De som hadde hovedansvaret vektla andre ting enn oss, og det ble lite spillerom for å gjøre ting slik at de ble interessante for oss."* I dette tilfellet har altså de som har styrt prosjektet vinklet det annerledes enn det som var informantens primære ønske og prosjektet har dermed mistet noe av relevansen.

3.3 Økonomisk nytte

I en spørreundersøkelse i forbindelse med evalueringen av norsk deltakelse i EUs 5 RP, svarte mer enn 95 prosent av de spurte at finansiering fra EU var svært viktig for å få satt i

[7] Siden våre intervjuer ble gjort uten lydopptak har vi ikke mulighet til gjengi ordrette sitater fra intervjuene. Det vi her gjengir i kursiv er våre notater slik vi skrev dem ned under eller umiddelbart etter intervjuet. Vi tar derfor forbehold om at vi kan ha misforstått eller mistolket informantene.

gang prosjektene. I våre intervjuer med informanter fra UoH-sektoren er det ikke så mange av informantene som har vært opptatt av den økonomiske nytten av prosjektene. Holdningen synes å være noe i retning av "Vi søkte om støtte, fikk den og det er bra". Når prosjektet er innvilget og kommet i gang tar man det på en måte for gitt, og man går fort over til å påpeke problemer knyttet til finansieringen. Dette henger naturlig nok sammen med utvalget i denne undersøkelsen. Informantene er her personer som deltar i EU-prosjekter, ikke personer som har søkt og fått avslag. Men det er også noen som påpeker at EU-prosjektene innebærer verdifull støtte til forskningen og at man med denne får utført forskning som man ellers ikke ville fått gjennomført. Disse fremhever at EU er et alternativ til midler fra Norges forskningsråd og at midler fra EU bidrar til å øke volumet på forskningen. Det fremheves også at midlene bidrar til man kan foreta nyrekruttering som man ellers ikke ville hatt råd til. Det er derfor neppe tvil om at EU er en viktig kilde til forskningsfinansiering.

Når det gjelder problemene med finansieringen, dreier disse seg om at det blir for lite midler til selve forskningen og at de administrative kostnadene ikke blir tilstrekkelig dekket. Man opplever at det blir for lite ressurser til å gjøre forskning fordi en for stor del av pengene går til reisevirksomhet og å holde prosjektet i gang, eller man opplever at en for liten del av midlene er satt av til administrative kostnader og at disse må dekkes fra andre kilder. En sier at *"Det har gått mer til koordinering enn vi hadde håpet. Men vi har fått støtte fra NFR, samt midler fra departementet. … Om jeg skulle gjort det om igjen hadde jeg satt en høyere timepris og satt av mer til management. Tror likevel vi skal klare å få det til å gå rundt."*

3.4 Nettverks-nytte

Svært mange av informantene betoner nettverksdannelse som er svært viktig del av prosjektenes nytte. Nytten av nettverket henger naturlig nok sammen med den faglige kvaliteten. Jo høyere faglig kvalitet det er på deltakerne, jo viktigere blir også nettverksfunksjonen av prosjektene.

I mange tilfeller er det riktignok slik at nettverkene eller samarbeidet eksisterte før EU-prosjektet ble etablert, og at prosjektene bidrar til å videreføre samarbeidet. Det er likevel ikke tvil om at prosjektene bidrar sterkt til at nettverk blir konsolidert og utvidet. En informant sier det slik: *"Nettverket og samarbeidet var der fra før av. Det konsolideres ytterligere ved dette prosjektet."* mens en annen sier at *"[Prosjektet] har bakgrunn i et samarbeidsnettverk som har gått over mange år. Nettverket hadde et tidligere EU-prosjekt for 2000-2004 og vi var så fornøyd med det at vi ville søke på ny."*

For noen bidrar også prosjektene til å etablere nye nettverk som de forventer mye av. *"… å etablere forskernettverk er den aller viktigste motivasjonen for å delta i prosjektet"* sier en, mens en annen sier at *"… partnerne har åpnet et helt nytt kontaktnett for meg. Som*

koordinator har jeg fordelen av at jeg sitter i midten og får mange kontakter. Dette vil helt sikkert gi meg nytt samarbeid." Flere fremhever at nettverkseffekten er særlig viktig for doktorgradsstudenter, post.docs og unge forskere. For de etablerte forskerne dreier det seg mer om å utnytte allerede eksisterende nettverk.

Gode nettverk er imidlertid ikke noe som kommer av seg selv. Flere informanter fremhever at gode nettverk er avhengig av gjensidig faglig interesse og tillit til at partnerne trekker sin del av lasset. I dette ligger også en læringseffekt for mange fordi de til dels blir klar over nye partnere som de kan samarbeide med, og dels blir klar over hvilke personer og institusjoner de finner det vanskelig å samarbeide med. En sier at *"Nettverkseffekten er viktig fordi man må prøve ut prosjektsamarbeid med ulike miljøer før man vet hvem som er verd å samarbeide med. Det er en lærings- og silingseffekt av å delta i store prosjekter."* Det er også tydelig på mange at det er en grense for hvor mange deltakere det bør være i prosjektene, og at for mange partnere kan skape problemer. Det blir for uoversiktlig og man mister muligheten for å følge med på hva de enkelte partnerne gjør. Dette er synspunkter som særlig er relevant i forhold til vurderinger av de store NoE og IP'ene. Særlig NoE er kilde til kritiske bemerkninger om forholdet mellom nytte-utbytte og omkostninger og kan forklare hvorfor vurderingene av NoE synes å være relativt avmålt.

3.5 Kostnader

Med kostnader tenker vi altså her på mer enn de økonomiske kostnadene ved prosjektdeltakelsen, og særlig på kostnader i form av tidsbruk og eventuelle frustrasjoner i tilknytning til prosjektene.

Mange informanter er opptatt av at kostnadene knyttet til søknader og igangsetting av prosjektene er store. Det tredje ankepunktet dreier seg om rapporteringen til EU. For de som har koordinatorrollen er kostnadene ekstra store i alle ledd.

De fleste opplever det svært arbeidskrevende å levere en søknad og mener de bruker mange månedsverk på en søknad, 4 – 6 månedsverk er ikke uvanlig. Noen prosesser er svært langsiktige og det kan ta tre år fra arbeidet med søknaden begynner til oppstarten av prosjektet. En anslo at denne prosessen kostet ca. 0,5 mill euro der halvparten var reisekostnader til ulike møter i Europa med alt fra 5-50 deltakere. Koordinator hadde anslagsvis 10 reiser i Europa i denne fasen. De store omkostningene gjør også at man opplever det forholdsvis skuffende hvis søknaden ikke går gjennom. I de statlige høgskolene som opplevde høy avslagsprosent sier informanter at denne erfaringen har bidratt til en skeptisk holdning til å prøve seg på nytt, noe som naturlig nok blir en barriere for deltakelse i 7RP.

I søknadsfasen spiller erfaring og rollen til de samarbeidende institusjonene inn. Det er opplagt at de som har erfaring fra tidligere søknader ser lettere på denne fasen enn andre, og det samme gjøre de som samarbeider med institusjoner med erfaring. Særlig gjelder det

for de formelle kravene til søknaden. Flere fremhever også at de har fått god hjelp av Forskningsrådet eller funnet frem i EUs database Cordis. Regelverket som regulerer søknadene oppleves som en utfordring og forskerne har ikke lyst til å bruke tid på det. Samtidig innser de at de må sette seg inn i regelverket om hva som dekkes av EU hva de ikke betaler for.

Det faglige i søknaden må forskerne uansett selv ta hånd om, og dette kan være krevende nok. Det ligger en betydelig utfordring i å integrere faglig originalitet i en koordinert søknad der mange partnere vil ha innflytelse og egne ønsker om hva som skal prioriteres. En sier at han ikke ville klart arbeidet med søknaden om det ikke hadde vært for at han hadde undervisningsfri i den aktuelle perioden. *"Det er tøff konkurranse og en må derfor bruke tid for å sikre en god søknad. Man må bl.a. lese masse EU-dokumenter for å innpasse prosjektet i EU-politikk."* En annen sider at *"EU søknaden var omfattende og mer komplisert enn NFR. Kunne nok ikke skrevet den helt alene."* En tredje uttaler at "*Vi fikk god oppbakking i søknadsfasen av universitetet, men likevel var det en veldig tung sak å skrive søknaden. Søknaden ble til på kvelds- og nattestid i løpet av to måneder og ved siden av alle faste plikter som professor"*.

Igangsettelse av prosjektene og utarbeidelse av konsortieavtale oppleves også som krevende av flere. Det kan likevel synes som om både Forskningsrådet og institusjonene har fått en del rutine for å løse spørsmål i denne fasen, og flere sier de har fått god hjelp. Likevel kan det synes som om det er ønskelig med mer bistand, særlig på det juridiske området. Andre forhold som konkret nevnes for oppstartfasen er at den gjøres mer fleksibel med hensyn til tidspunkt, og at man får innarbeidet mekanismer som tar hensyn til tap ved valutakursendringer.

Kravene til rapportering til EU oppleves også som problematiske av noen, og det understrekes at det er viktig å kjenne godt til disse. En sier at *"Rapporteringskravene til EU er rigide. Vi er nå i gang med 18. måneders rapporteringen og sitter nedsnødd i rapporter som vi er pålagt. Vi skal rapportere hva vi har oppnådd de siste 8 mnd, avvik fra planene samt hva vi skal gjøre i de neste 18 mnd.*" For koordinatorer kan problemene føles større fordi de blir avhengige av rapportering fra de øvrige partnerne.

Av de 299 norske deltakelsene fra UoH-sektoren, er det 39 der en norsk UoH-institusjon er koordinator. Av de forskerne vi har intervjuet i UoH-sektoren har 7 vært koordinatorer. Koordinatorrollen oppleves som både krevende og givende. Den er krevende fordi den øker den administrative belastningen, samtidig som den er givende fordi den gir bedre styring og faglig innflytelse på prosjektet. En sier at *"Kort fortalt opplever jeg koordinatorrollen som et byråkratisk mareritt, hvor jeg er totalt overarbeidet fordi koordinatorjobben kommer på toppen av alt annet. Dette skjer selv om vi er to ledere, en scientific manager i tillegg til koordinator. En burde i det minste vært frikjøpt for undervisningsoppgavene som koordinator for et IP-prosjekt.*" Andre vurderer en slik rolle veldig nøye og kan helt bevisst unngå koordinatoransvaret. "*Tidligere har jeg valgt å delta*

i RP som "gratispassasjer" (ikke koordinator) fordi en koordinatorrolle er veldig tidkrevende. Om NFR eller institusjonene ønsker flere norske koordinatorer må det gjøres bevisste valg på det og legges til rette for det." Andre sier de ikke har de ressursene som skal til: *"Mitt miljø har ikke kapasitet til å ta hovedjobben i en slik prosess, jeg har aldri initiert eller koordinert et EU-prosjekt. Det blir alltid en del ekstra overhead arbeidsmessig, mer jobb enn man får betalt for."* På den annen side uttrykkes det også frustrasjoner ved ikke være koordinator: *"Det er en blandet fornøyelse å ha prosjekt der andre har hovedkontrollen og der det er folk fra andre fagfelt som dominerer. Det er viktig at man ikke presses over i en konsulentrolle overfor andre deltakere.*"

Samlet synes det som om kostnadene ved EU-prosjektene først og fremst skyldes at man må kombinere de faglige og administrative oppgavene. For fagpersonene er det opplagt at det er det faglige arbeidet de vil konsentrere seg om og det administrative noe de helst ikke vil bry seg med, selv om man opplagt også ønsker administrativ og økonomisk kontroll. En kostnads-nytte vurdering blir derfor en avveining mellom; på den ene siden, arbeidet som legges i søknaden og det administrative arbeidet undervegs, og på den andre siden det faglige utbyttet i form av vitenskapelige resultater og nettverk man får igjen. Det er derfor også naturlig at vurderingen av nytten i stor grad henger sammen med arbeidet med søknaden på den måten at en arbeidskrevende søknad gir grunnlag for større forventninger om nytte. Hvis forventningene ikke innfris, blir dermed også frustrasjonene over de administrative byrdene tilsvarende større. Løsningen på dette ligger i å ha personale som tar seg av det administrative, mens forskerne kan konsentrere seg om det faglige.

Generelt er det vanskelig å veie det faglige utbyttet opp mot den administrative belastningen, og følgelig er det neppe mulig å trekke en generell konklusjon om hvorvidt EU-prosjektene har et positivt utbytte. Den beste oppsummeringen ligger kanskje i følgende sitat: *"Hvis du spør hva det har gitt? Jo det har gitt internasjonal prestisje og masse ekstraarbeid. Dessuten sitter du inne med gode internasjonale kontakter også i Brussel"*.

3.6 Integrasjon i europeisk forskningssamarbeid på forskernivå

Norske forskere har de senere årene i økende grad inngått i faglig samarbeid med europeiske forskere. Figur 7 nedenfor viser endringer i mønsteret for internasjonalt samforfatterskap for norske forskere. I internasjonal publisering er det universitetsforskerne som dominerer, og figuren gir en indikasjon på endringer i samarbeidsmønstre for universitets- og høgskolesektoren i den perioden Norge har vært med i EUs rammeprogrammer. Fra siste del av 1990-tallet og fremover har samforfatterskap med forskere i EU-landene utgjort mer enn 45 prosent av alt internasjonalt samforfatterskap. Inkluderer vi også de nordiske landene, er andelen over 60 prosent.

Figur 7 Andel internasjonale samforfatterskap for norske forskere etter region 1981-2003

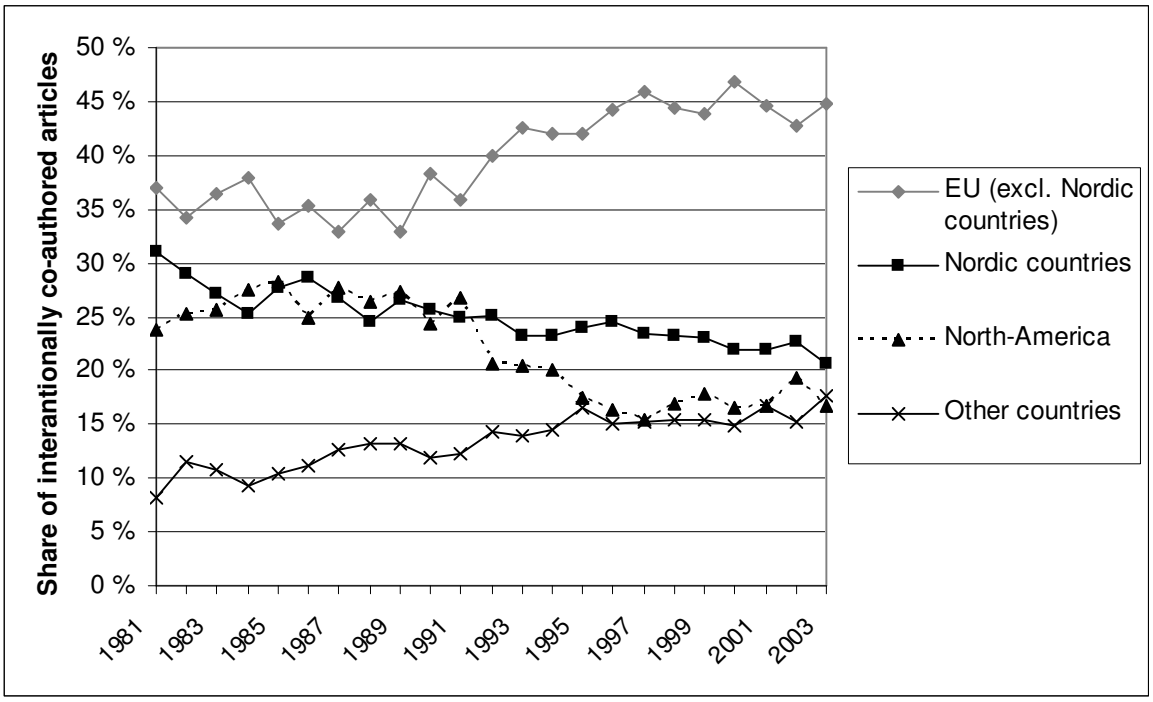

Kilde: NIFU STEP/ Thomson ISI

Foran har vi fremhevet nettverksdannelse som en av de viktigste gevinstene ved deltakelse i EU-prosjekter. De EU-finansierte prosjektene forutsetter til dels at man allerede er integrert i eller har samarbeid med andre europeiske forskere, og til dels forsterker og utvider integrasjonen.

Det empiriske materialet tyder på at rammeprogrammene har en forsterkende effekt på det europeiske samarbeidet. De aller fleste informantene sier at de vil fortsette samarbeidet med (noen av) partnerne også etter at prosjektperioden er over. Det er ingen systematiske forskjeller mellom hvilken del av rammeprogrammet man deltar i. På spørsmål om deltakerne i prosjektet vil opprette varig europeisk forskningssamarbeid, er utsagn som dette typisk for denne gruppen: *"Det er alltid en agenda å etablere samarbeid utover prosjektet. Å få med folk/kompetanse en er interessert i også videre er selvsagt ved etableringen av prosjektet"*. For noen avhenger videre samarbeid av at de får økonomisk støtte også i fremtiden. Et typisk informantsvar blant disse lyder *"Ja, det er sannsynlig, men svært vanskelig uten EU-finansiering"*.

Det er likevel ikke alle som vil fortsette samarbeidet innenfor rammen av EU-finansierte prosjekter. Argumentet er at man ønsker å unngå EU-byråkratiet. Noen vurderer derfor å søke om finansiering fra andre kilder, for eksempel innenfor det Nordiske samarbeidet eller fra Norges forskningsråd.

En viktig effekt av deltakelsen er at man får en siling av partnerne som er interessante for videre samarbeid. Samarbeidet fortsetter mange ganger bare med noen utvalgte partnere. Utvelgelsen skjer på bakgrunn av de erfaringene man har gjort i prosjektet. Delvis på grunnlag av hva partnerne har bidratt med faglig, det vil si om de leverer faglige resultater på et tilfredsstillende nivå eller kan levere faglige bidrag som er komplementære til de norske miljøene. Delvis på grunnlag av hvordan man opplever partnerens evne til å levere i tide eller overholde andre administrative forpliktelser. Flere uttrykker at samarbeidet er avhengig av å finne den riktige "kjemien" både faglig og sosialt, og at videre samarbeid er helt avhengig av at kjemi og tillit er til stede.

EU-deltakelsen har altså en viktig fokuserende effekt. Den gjør det mulig å ekskludere noen potensielle samarbeidspartnere slik at videre samarbeid kan fokuseres om de partnerne man finner interessante. Man skal ikke undervurdere betydningen av dette aspektet - alt forskningssamarbeid bygger i stor grad på tillit. Det er nettopp de tillitsskapende mekanismene som muliggjør videre samarbeid, og dermed også integrasjonen blant partnerne.

3.7 Integrasjon i europeisk forskningssamarbeid på institusjonsnivå

På institusjonsnivå, forstått som forpliktelser eller engasjement i EUs forskningsprogrammer og forskningspolitikk fra institusjonenes ledelse, er integrasjonen svakere. Som vi har pekt på foran, henger dette igjen sammen med at deltakelse i EUs rammeprogrammer primært er en "bottom-up" prosess som er avhengig av den enkelte forskers faglige interesse og ønsker om å delta i denne typen prosjekter. Den institusjonelle deltakelsen og integrasjonen blir dermed i stor grad å forstå som summen av enkeltdeltakelsene.

Fra institusjonenes side er nok også dette den mest rasjonelle måten å delta på. En politikk som påla forskerne å delta i rammeprogrammene ville neppe føre frem, men derimot skape betydelige interne konflikter. Det man derimot kan etterspørre er en mer aktiv holdning fra institusjonenes side når det gjelder å påvirke utviklingen av rammeprogrammene eller bidra til en samordnet norsk politikk overfor EU. Det empiriske materialet tyder på at de norske forskningsinstitusjonene stort sett har en avventende rolle og i noen grad også har resignert overfor mulighetene til å påvirke. Dette kan selvfølgelig være godt begrunnet i og med Norges beskjedne muligheter til å påvirke de store aktørene i EU. På den annen side finnes det også påvirkningsmuligheter hvis man aktivt arbeider for det, inngår allianser og fremmer sine interesser i fellesskap, slik det åpner seg innenfor Technology Platforms og ERA-Net. Men på dette området synes det som om de norske institusjonene ikke ser mulighet til å spille noen aktiv rolle.

3.8 Kunnskapsoverføring mellom UoH-institusjonene og næringslivet

I gjennomgangen av UoH-sektorens deltakelser i de temaiske satsningene (kap. 2.3.1) fikk man et visst inntrykk på profilene på denne deltakelsen, men vårt empiriske materiale er relativt begrenset mht kunnskapsoverføring mellom UoH-institusjonene og næringslivet. Av de som har vært med i prosjekter med norsk SMB-deltakelse, pekes det på at det har vært stor interesse fra SMB'enes side for å delta og at det har vært en berikelse for prosjektene å ha dem med. En informant sier at det for SMB'er også er viktig at det er med større industripartnere i prosjektene, og at de opplever det som nyttig å komme i kontakt med disse.

Det er ikke nødvendigvis slik at kunnskapsoverføringen bare går fra de akademiske institusjonene til næringslivsdeltakerne. Deltagerne fra næringslivet tilfører også prosjektene kunnskap, dvs. at kunnskapsflyten går begge veger. Det sies lite om mekanismene for kunnskapsoverføring, men det er nærliggende å tro at det er de samme mekanismene som gjør seg gjeldende for disse partnerne som ellers; det vil si at kunnskap ganske enkelt overføres ved at man deltar i arbeidet med å løse felles problemstillinger og at overføringsverdien er størst når resultatene er anvendbare for bedriftene.

Fra UoH-deltakerne påpekes det at SMB'ene har veldig begrensede ressurser å sette inn i EU-prosjektene. De mangler ressurser til å frigjøre nøkkelpersoner siden deres aktive deltakelse vil gi tapte inntekter for bedriften. Større bedrifter med egen forskningsavdeling vil kanskje ha større utbytte og være mer robuste. Dette vil også gjelde muligheten for å ta initiativ til prosjekter eller ta prosjektlederrollen. En informant sier at for å bøte på situasjonen bør Norges forskningsråd tilby støttemekanismer (midler) slik at nøkkelpersoner i SMB-ene kan "frikjøpes" for aktiv deltakelse i prosjektene. En annen peker også på at det blant forskere finnes veldig lite informasjon om hvilke SMBer som finnes og at man må få til en positiv informasjonsspiral som styrker samarbeidet. Motsatt kan også UoH-miljøene arbeide mer aktivt mot SMB'er med tanke på å engasjere dem i samarbeidet.

4 Hva hindrer norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs rammeprogrammer?

4.1 Størrelsen på norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 6RP

Som påpekt i forrige kapittel viser tall fra august 2006, fra EU-kontoret i Norges forskningsråd, at norsk universitets- og høgskolesektors andel av de innstilte prosjektene med norsk deltakelse i EUs 6RP var på 25 prosent målt i *pengestøtte* (andel av "requested grants"). Dette er langt lavere enn det gjennomsnittet for universitets- og høgskolesektorens andel for alle deltakernasjonene, som var på 35 prosent. Når det gjelder *deltakelser* ("participations") var norsk universitets- og høgskolesektors andel av innstilte prosjekter på 24 prosent, som også er langt lavere enn det europeiske gjennomsnittet for denne sektoren. Til gjengjeld har norsk næringsliv og spesielt norsk instituttsektor en langt høyere andel av deltakelsene enn gjennomsnittet for alle deltakernasjonene i EUs 6RP. Fordelingen mellom sektorer er altså forskjellig i Norge sammenlignet med profilen for hele EUs rammeprogram.

Fordi EUs 6 RP nå snart er slutt med hensyn til tildelinger, kan man regne med at de norske sektorielle andelene blir stående. Dermed ser det ut til at det relative nivået mht norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse blir stabil, også sammenlignet med foregående rammeprogram. Det vil si at vi har å gjøre med et særpreget norsk mønster mht sektorenes deltakelse i EUs rammeprogrammer. Spørsmålet som reiser seg er hvorfor nivået målt i andel deltakelser og pengestøtte for norsk universitets- og høgskolesektor er så mye lavere enn i de andre deltakernasjonene. Dette forsterkes av observasjoner om at land som Israel og Sveits – som i likhet med Norge ikke er EU-medlem og er relativt små nasjoner – har universitets- og høgskolesektor med deltakelse langt over gjennomsnittet for hele rammeprogrammet. Det kan være flere faktorer som påvirker den norske deltakelsesprofilen:

- *Strukturelle arbeidsdelingen innen FoU:* Det er variasjon fra land til land i Europa med hensyn til instituttsektorens størrelse og betydning i de nasjonale FoU-systemene. I Norge utfører instituttene en relativt stor andel av total FoU, samtidig som norsk næringsliv utfører relativt lite FoU. Dette gjenspeiler en særnorsk arbeidsdeling og kan være en forklaringsfaktor på hvorfor norsk universitets- og høgskolesektors andel av EU-prosjektene er lavere enn gjennomsnittet. Samtidig så vi at i Sverige, – som har få institutter, et FoU-intensivt næringsliv og der mye av den anvendte forskningen er lagt til universitetene, – utgjorde finansieringen fra EU samme andel av de totale eksterne midlene ved universiteter og høgskoler som i Norge. Vi så også at to teknisk orienterte og høyt anerkjente sveitsiske universiteter stod for en vesentlig del av det sveitsisk

UoH-sektor mottok fra EU. Vi konkluderer med at den strukturelle arbeidsdelingen nok betyr en del, men at den også må sees i forhold til den faglige profilen til det enkelte lands universiteter.

- *Suksessraten til norsk universitets- og høgskolesektor*: Forskningsrådets tall gir ikke grunnlag for å si at norsk universitets- og høgskolesektors lave nivå skyldes lav suksessrate på søknadene de deltar i, dvs. at dette kan skyldes lav kvalitet. Unntaket her er de statlige høgskolene som har en relativt høy avslagsprosent på de søknadene de har deltatt i. Universitetet i Oslo hadde i EUs 6RP deltakelse i 125 prosjekter og oppnådde med dette en suksessrate på 36 prosent med hensyn til deltakelser og 26 prosent med hensyn til pengestøtte. Universitetet i Bergen hadde deltakelse i 49 prosjekter og oppnådde med dette en suksessrate på 25 prosent med hensyn til deltakelser og 30 prosent med hensyn til pengestøtte. Norges Veterinærhøgskole oppnådde med sin deltakelse i 11 prosjekter at halvparten av søknadene de deltok i fikk støtte. De statlige høgskolene oppnådde bare en suksessrate på 10 prosent (9 deltakelser ut av 89 søknader). Det er altså lite som tyder på at det lave nivået kan forklares ut fra lav kvalitet på søknader, hvis en ser bort fra søknadene fra de statlige høgskolene.

- *EU-finansieringens betydning i det totale finansieringsbildet.* Vi har foran vist at finansieringen fra EU spiller en forholdsvis liten rolle i den totale eksterne finansieringen ved institusjonene. I den grad det er tilgang til finansiering fra andre kilder, vil dette avspeiles i institusjonenes vektlegging av arbeidet med å skaffe midler. Med andre ord vil vektleggingen av og betydningen av søknader om EU-midler ved institusjonene sees i lys av hvilke andre kilder for finansiering de har til rådighet.

- *Søkeres reelle ansettelsesforhold:* De tette forbindelsene som ofte finnes mellom norske universiteter og institutter (for eksempel NTNU og Sintef) gjør at oppdragsforskning ofte utføres av universitetsansatte med bistillinger ved institutter og ved andre universiteter og høgskoler. Det er vanlig at instituttet er kontraktsansvarlig, og at forskerne som arbeider på prosjektene samtidig har hovedstillingen sin ved det samarbeidende universitetet, slik som faglig ansatte ved Norges Handelshøgskole når de arbeider som forskere ved SNF. Følgelig kan EU-finansierte prosjekter i noen grad bli ”bokført” som instituttprosjekter selv om de har deltakelse fra universitets- og høgskolesektoren.

Ut fra dette kan man si at lav deltakelse av norsk universitets- og høgskolesektor skyldes lavt antall søknader, men at det lave antallet søknader kan forklares ved strukturelle forhold. Det er lite som tyder på at den lave deltakelsen, bortsett fra ved de statlige høgskolene, skyldes at kvaliteten på prosjekter som har deltakelse fra norsk universitets- og høgskolesektor siden de gjennomgående har høy suksessrate. Lavt antall søknader er også den årsaken som informanter med god kjennskap til norske forskningsmiljøer fremhever som viktigste grunn til den lave andelen deltakelser. Informantenes oppfordring er at Norge i mye sterkere grad må stimulere til å øke interessen for EU-forskningen og

dermed få flere forskere fra norsk universitets- og høgskolesektor til å fremme søknader. For å oppnå dette kan det være nyttig å ha en bedre forståelse av hva som hindrer søkningen.

4.2 Holdninger til EU

I Norge er det skepsis til EU i brede lag av befolkningen. Men det er lite sannsynlig at dette kan forklare nivået på norsk universitets- og høgskolesektor deltakelse, dvs om og hvordan skepsis eventuelt gir seg utslag i søkeratferd, i motsetning til aktører i instituttsektor og næringsliv: Skepsisen til EU er sannsynligvis relativt jevnt fordelt i alle norske sektorer og har dermed liten forklaringskraft.

Imidlertid forteller informanter i universitets- og høgskolesektoren at det er variasjon innen institusjonene med hensyn til holdninger til deltakelse i EUs rammeprogrammer. De mener at slike holdninger gjenspeiler fagmiljøenes orientering og nettverk, tradisjoner og forskningsinteresser. Her er det blant annet båndene til akademiske miljøer i USA som ofte gir den beste forklaringen. Som påvist i forrige kapittel viser bibliometriske data at USA fortsatt har en sterk posisjon blant universitetsforskere i deres internasjonale nettverk, selv om det har skjedd en markant dreining over til Europa de siste årene. Imidlertid er dette – om og eventuelt hvordan skepsis til EU påvirker deltakelsesatferd i EU-forskningen – et tema som denne undersøkelsen ikke kan gi noe uttømmende forklaring på fordi det ville kreve en annen empirisk tilnærming, men vi ser det som lite sannsynlig at dette er noen faktor av betydning.

4.3 Mulige søknadsbarrierer

En viktig forutsetning for økt deltakelse i EUs 7RP fra norsk universitets- og høgskolesektor er økt deltakelse i søkeprosessen. Søkeaktivitet er en av de beste indikasjonene på interesse, og man må derfor spørre hva som skal til for å øke interessen. Mye tyder på at den norske universitets- og høgskolesektorens deltakelse er stabil, dvs. at mange av dem som er aktive i EUs 6RP har deltatt i tidligere rammeprogrammer – og at de med stor sannsynlighet vil delta i søknader i EUs 7RP. Utfordringen er derfor å øke interessen blant de som *ikke* har deltatt før, dvs. sørge for nyrekruttering av fagfolk og -miljøer.

For å arbeide målrettet med dette, er det nødvendig at man identifiserer barrierer, dvs. faktorer som gjør at deltakelse i søknader oppfattes som attraktivt og mulig. Gjennom intervjumaterialet har vi fått noen holdepunkter på hva slags faktorer som kan spille inn, og disse vil bli kort utdypet:

- *Forskningsattraktivitet og –relevans:* Det er indikasjon på at enkelte fagmiljøer mener EUs rammeprogrammer er for anvendelsesorientert – og for mye styrt av EUs politiske og praktiske målsetninger. Dette er en holdning som er mest utbredt blant universitetsforskere som mener at det er for lite ”grunnforskning” i EUs RP. Men omtrent samme begrunnelse brukes av enkelte på hvorfor EU-forskningen er attraktiv: Den er relevant og aktuell.

- *Påvirke forskningsagenda og – innhold:* EUs RP er for rigide mener en del som er skeptiske. De mener også at det er naivt å tro at man kan påvirke utforming av forskningsagenda og –planer i et så stort og politisert system som EU.

- *Kompleksitet i organisering av søknader og prosjekter:* EU-prosjektenes omdømme mht byråkrati er velkjent blant forskere. De synes søknadsskriving og rapportering til Norges forskningsråd er ille nok og kvier seg til å gå inn et system som har ry på seg for å gjøre Forskningsrådets byråkrati til ”blåbær” i sammenligning.

- *Informasjon og veiledning:* Manglende kompetanse og ferdigheter hos forskere i å forstå og tolke voluminøse og lite lesevennlige dokumenter, med tilhørende spesialisert terminologi og sjargong. De som har liten tålmodighet til å sette seg inn i denne materien vil lett bli demotiverte.

- *Uoverskuelig risikoprofil og generell usikkerhet:* Mange, særlig de som har opplevd avslag, mener at deltakelse i søknader til EUs RP innebærer at de personlig og miljøene de arbeider i tar en uforholdsmessig stor risiko. De har hørt fra kolleger at i søknadsprosessene ”brennes det av” mye tid og penger som heller burde vært kanalisert i sikrere og akademisk sett mer meritterende aktiviteter.

- *Demotivasjon på grunn av tidligere avslag på søknader:* Informanter forteller at skepsis til EU-forskningen også kan skyldes skuffelse pga avslag på søknader. Etter å ha nedlagt mye tid og oppmerksomhet i en søknad vil et avslag ofte oppleves demotiverende for deltakelse i nye søknader. Mange forskere føler etter et avslag at det ikke er ”noe vits i” å prøve seg igjen. Dette gjelder især institusjoner som har opplevd høy avslagsprosent, særlig de statlige høgskolene hvor bare 1 av 10 søknader gikk gjennom nåløyet i EUs 6RP.

- *Manglende opplæring:* Forskerutdanningen i Norge er generelt teoretisk og metodisk orientert. Tema som prosjektplanlegging og –organisering og, ikke minst, søknadsskriving er omtrent fraværende i opplæringsoppleggene. Dette bør i fremtiden bli en del av forskerutdanningen, noe som kan bidra positivt til økt søknadsaktivitet i EUs RP på lengre sikt.

4.4 De statlige høgskolene

Som tidligere referert har de statlige høgskolene relativt få antall deltakelser i EUs 6RP (9 deltakelser, dvs. en andel på 3 prosent av norsk universitets- og høgskolesektors deltakelser) og avslagsprosenten (90 prosent) i de søknadene de har deltatt, er høy i forhold til de norske universitetene. Dette kan tolkes som en indikasjon på at de ikke i samme grad har lykkes å være med på søknader med faglig sterke partnere og at dette gjenspeiler at de faglig sett fortsatt har et stykke å gå før de kommer på samme nivå som universitetene. Undersøkelsen har også vist at de statlige høgskolene i liten grad samarbeider med norske universiteter i forbindelse med søknadene til EUs rammeprogrammer – noe som gjenspeiler at kontakten på forskernivå er generelt svak.

Det har vært en uttalt målsetning at de statlige høgskolenes kompetansenivå skal heves og det stilles nå stadig strengere krav til formell forskerkompetanse hos fagfolk ved disse høgskolene. I statsbudsjettene til de statlige høgskolene er det nå lagt inn incentivordninger slik at det skal bli mer konkurranse om midler til forskning. Begge faktorene vil ventelig på sikt bidra til at de statlige høgskolene øker sin interesse for forskningsaktiviteter, også deltakelse i EU-forskningen. Dette skal belyses og drøftes nærmere i neste kapittel.

Fra en tematisk synsvinkel er det mye som tilsier at EUs 7RP bør være av interesse for de statlige høgskolene. Dette fordi de fleste er orientert mot å finne løsninger på viktige samfunnsområder. I slike sammenhenger vil det ofte være god overensstemmelse mellom den praksisnære kompetanseprofilen som kjennetegner faglige tilnærminger ved mange statlige høgskoler og forskningsambisjonene i EUs 7RP. Et godt eksempel på dette er tema i tilknytning til Europas eldrebølge og utvikling av nye behandlings- og tjenestetilbud, samt organisering av velferdsordninger, som er nærliggende for de mange helse- og sosialfaglige miljøene i de statlige høgskolene.

5 Hvordan kan norsk universitets- og høgskolesektors deltakelse i EUs 7. rammeprogram stimuleres?

5.1 Innledning

Ut fra funnene, analysene og tolkningene tidligere presentert, vil en økt deltakelse av universitets- og høgskolesektoren i EUs rammeprogrammer i stor grad være avhengig at det skjer på fagfolkenes premisser, eller på premisser som de oppfatter som et sammenfall av egne interesser med EUs (”win-win”). Universitets- og høgskolesektoren kan ikke, slik den er i dag, instrueres til å delta mer; økt deltakelse må skje fordi de selv finner det attraktivt. Selv om økonomiske incentiver kan være viktige for å øke attraktiviteten, så er de underordnet faglige og kunnskapsmotiverte faktorer. Dette er langt mer utfordrende i et policyperspektiv, men ikke umulig. Nedenfor vil dette bli utdypet. Hovedfokus vil først være på universitetene. Tilslutt drøftes de statlige høgskolenes situasjon og muligheter.

Informanter forklarer deltakelsesmønster og -intensitet i EU-prosjektene primært ut fra hvor interessant eller relevant forskersamfunnet oppfatter temaene i rammeprogrammene i forhold til sine egne forskningsambisjoner og de tilhørende planer. Ved enkelte institusjoner som har hatt en liten nedgang i deltakelsen i 6RP i forhold til 5RP, blir dette tolket som at forskerne i mindre grad synes at det var relevant for dem å søke om midler. De beskriver en tendens i temaer og innretninger til økende politisering, at rammeprogrammene i sterkere grad har utviklet seg ut fra EUs egne politiske interesser og interesser til politisk sterke grupperinger med innflytelse på agendasetting, spesielt i forbindelse med utformingen av EUs 6RP. Dette mener de også forklarer en relativt lav suksessrate for ”norske” søknader i programmer der især den europeiske industrilobbyen står sterkt, slik de ser det, som i IST: Her greier ikke de ”norske” i samme grad å fremme søknader som passer inn. Det pekes på at slike søknader kanskje mangler forankring i et sterkt industrielt miljø med tilhørende innflytelsesrike aktører. I andre programmer der ”norske” søknader har hatt høy suksessrate er det enten fravær av slike sterke interesser (Environment) – eller at Norge selv har sterke industrielle miljøer, slik som i Transport (norsk shipping). For universitets- og høgskolesektoren er de industrinære programmene kanskje ikke så relevante (med unntak av NTNU og UiO).

5.2 Stimuleringstiltak

I EUs 7RP vil det i tillegg til særprogrammet COOPERATION, som i stor grad representerer en direkte videreføring av EUs 6RPs tematiske satsninger, være særprogrammene IDEAS som er av interesse for universitets- og høgskolesektoren. Men også særprogrammet PEOPLE, spesielt Marie Curie Actions (MCA) og Research Infrastructures (RI) i CAPACITIES forventes å kunne bli attraktiv. De to sistnevnte har

norsk universitets- og høgskolesektor god kjennskap til, mens det ikke er tilfelle for IDEAS, som er ny i 7RP. I intervjuene ga en del av informantene uttrykk for en litt avventende holdning – de mente at man ikke skal ha for store forventninger til at IDEAS blir ”mer grunnforskningsvennlig”, slik en uttrykte det.

Nøkkelen til økt deltakelse i EUs rammeprogrammer ligger i at forskere i norsk universitets- og høgskolesektor oppfatter deltakelsen som interessant og relevant for deres forskningsinteresser – og at de (som forskere) oppfattes som interessante og viktige bidragsytere i forskningen av det internasjonale forskersamfunnet de tilhører. Det siste gjelder de norske forskernes internasjonale reputasjon. Dernest, at en deltakelse i et EU-prosjekt skal kunne gjennomføres uten at omkostningene i penger, tid og oppmerksomhet blir for høye. Det siste punktet er forholdsvis underordnet det første, som er helt grunnleggende. Like fullt tyder mye på at spørsmålet om omkostninger og tilhørende risiki er viktig – at norske forskere utviser en viss passivitet i søkeprosesser fordi svært få ønsker å påta seg rollen som koordinator. De avveier de økonomiske forpliktelsene og bindingene som ulike former for deltakelse kan påføre dem og deres forskningsmiljøer, opp mot mulighetene og forventet utbytte som ulike deltakelsesmønstre kan gi. Dette er ikke noe som er unikt for norske forskere – koordinatorrollen og byråkrati ble observert og påpekt som et generelt problem i Marimon-rapporten[8] fra 2004 i forbindelse med en evaluering av EUs 6RP.

5.2.1 Øke søkeaktiviteten

Nøkkelen til økt deltakelse av norsk universitets- og høgskolesektor er altså at flere norske forskere får et mer positivt syn på mulighetene i 7RP – og at de inntar et mer aktivt forhold til å dyrke frem prosjektforslag. Som påpekt ovenfor spiller reputasjon og tilhørighet i internasjonale forskersamfunn en viktig rolle i dette. Generelt tar det lang tid og krever møysommelig innsats for å opparbeide høy reputasjon og nettverkstilhørighet – det kan ikke besluttes utenfra, men må dyrkes fra innsiden, over lang tid. Dette til tross er det noen generelle virkemidler, særlig de som understøtter det som kan betegnes som akademiske forskerdiplomati, som bør vurderes:

- Støtte til deltakelse på europeiske forskerkonferanser og -seminarer. Et absolutt krav for støtte må være at forskerne deltar med et faglig bidrag basert på egen forskning (paper, poster, utkast til artikkel, etc.)
- Støtte til å arrangere internasjonale workshops som tematisk tar for seg faglige problemstillinger relevant for 7RP. Støtten bør være romslig slik at fagfolk fra europeiske institusjoner får mulighet til å reise. Støtte bør også gis til vertskapsfunksjonen og til å understøtte andres initiativ. Det må tas høyde for å dekke ”overhead”-kostnader som slike arrangementer pådrar seg.

---

[8] *Evaluation of the effectiveness of the New Instruments of Framework Progamme VI.* Report of a High-level Expert Panel chaired by Professor Ramon Marinom, datert 21.06.2004, s. 10-12.

- Støtte til andre former for nettverksbygging, slik som gjesteforelesninger, studentutvekslinger og -ekskursjoner.
- Støtte til nasjonale forskningsprogrammer som tematisk ligger nær EU-programmene og som kan tjene til forberedelse til og posisjonering i forhold til EU-programmene.
- Økt støtte til selve søknadsprosessen, ikke bare til norske forskere, men også til strategiske partnere. Særlig institusjonene beskriver søknadsprosessen som risikopreget fordi de investerer mye arbeid og ressurser i søknader der sjansen for avslag statistisk sett er stor (omtrent 3 av 4 søknader får avslag). Posisjoneringsstøtten fra Norges forskningsråd er kjærkomne, men dekker oftest bare en liten andel av de reelle kostnadene til søknader.
- Generelle virkemidler for å øke forskningssamarbeidet, tilsvarende ordninger som skatteavtalen med USA kunne innføres i forhold til europeiske land, generell mobilitetsstøtte og stipendordninger.
- Søknadsskriving og prosjektplanlegging og –organisering som del av fremtidige forskerutdanningstilbud.

Hensikten med tiltakene som er foreslått ovenfor er mange:
- Stimulere til økt norsk aktivitet i sammenhenger som er relevant for EU-forskningen,
- Stimulere til økt interesse hos potensielle utenlandske partnere for samarbeid med norske forskere,
- Stimulere til økt kvalitet i søknadene og økt forankring av disse i relevante partnerinstitusjoner,
- Skape robuste nettverk hvor norske forskere inntar viktige posisjoner, slik at de blir bedre rustet til å nyttiggjøre seg de mulighetene som åpner seg i løpet av 7RPs lange levetid.
- Motivere institusjonene til større aktivitet og bedre bistand til fagmiljøer som ønsker å være med i EU-prosjekter.

I tillegg bør det vurderes tiltak som retter seg inn på institusjonene og som i større grad kan anspore dem til å oppmuntre forskere til å interessere seg for 7RP. Dette utdypes nærmere i kapittel 6.

5.2.2 Marie Curie Actions

Norsk universitets- og høgskolesektors bruk av instrumentene Marie Curie Actions (MCA) og Research Infrastructure (RI) er generelt svak, selv om vurderingen av disse er positive. Det siste vil si at informanter beklager situasjonen, de mener at deres institusjoner ville kunne høste mange gevinster ved en sterkere deltakelse. I forbindelse med evalueringen av norsk deltakelse i EUs 5RP ble det fremhevet at MCA ikke er attraktiv for norske forskerrekrutter i hovedsak av økonomiske grunner. Disse funnene ble bekreftet igjen i foreliggende undersøkelse. Det kom også frem at ordningen er spesielt ugunstig for kvinner som blir gravide. Disse faktorene kommer i tillegg til de mer ”normale” barrierene som er mobilitetshindrende for nordmenn, spesielt problemer knyttet til to-karriere, at hensyn til partnere og familie spiller inn. Disse svakhetene har vedvart i 6RP. Informanter

opplyser at de vurderer dette som ugunstig, men at det er lite de (institusjonene) kan gjøre for å at MCA skal bli mer attraktiv for unge norske forskere. Det bør derfor vurderes spesielle tiltak for norske MCA-stipendiater:

- lønnskompensasjon
- spesielle tilskuddsordninger for pendling, dobbelthushold, etableringskostnader, etc
- sykelønnsgarantier, og ikke minst,
- svangerskapspenger og -permisjonsordninger.

5.2.3 Research Infrastructures

Evalueringen av norsk deltakelse i 5 RP viste at man fikk støtte til åtte forsknings-fasiliteter over det daværende "Access to Research Infrastructure"-programmet. I Research Infrastructures-programmet i 6 RP har Norge hatt 20 deltakelser, herav 12 ved universiteter og høgskoler. Når det gjelder Research Infrastructures (RI) i 7RP, bør man fra norsk side stimulere til at man søker om støtte til å gjøre fasilitetene tilgjengelige for utenlandske forskere og dr.gradsstudenter. Dette betyr mye for mulighetene for nettverksdannelse og senere forskningssamarbeid. Man bør også aktivt følge opp de mulighetene som åpner seg for å få støtte til planlegging og arbeid med nye fasiliteter. Generelt vil vi bemerke at gode forskningsfasiliteter innen mange fagområder utgjør en viktig ressurs for å få til internasjonale oppdrag og internasjonalt samarbeid. Laboratorier og andre anlegg er ofte en forutsetning for å få EU-prosjekter. Mange norske forskningsfasiliteter sliter med å skaffe finansiering for å utføre nødvendig vedlikehold og videreutvikling av anleggene[9]. Det er derfor viktig at man nøye følger utviklingen for å se om det er mulig å hente ut midler til planlegging og videre utbygging av norske fasiliteter, samtidig som man må foreta avveininger i forhold til deltakelse i de felles infrastruktur-tiltak som kommer i regi av EU.

5.3 Relevansen og muligheter for å øke de statlige høgskolenes deltakelse i EU-prosjekter

Som påpekt i avsnitt 4.4 er det mange tema i EUs 7RP som har relevans for de statlige høgskolene. Selv om avslagsprosenten var høy, er det registrert interesse for fortsatt deltakelse. Det betyr at de statlige høgskolenes primære utfordring er å dyktiggjøre seg som deltakere i søknadsprosesser til EUs 7RP. Dette forutsetter imidlertid:

- På kort sikt, dvs. i løpet av de nærmeste årene, at institusjonene og fagmiljøene oppmuntres og støttes til å delta i søknader som er relevante innen deres forskningsfelt og utviklingsarbeid,

[9] NIFU STEP er i avslutningsfasen av en utredning om store forskningsfasiliteter. Vi bygger her på konklusjoner fra denne utredningen. Utredningen vil bli publisert i oktober 2006.

- På lenger sikt: Utnytte de mulighetene som EUs 7RP tilbyr til forskerutdanning og kompetanseheving. Dette har selvsagt størst mulighet til å lykkes hvis det skjer som ledd i en systematisk oppbygging av forskningsmiljøene og forskerutdanningen ved de statlige høgskolene – noe de i alle fall er pålagt å gjøre.

Enkelte store statlige høgskoler har lange tradisjoner og erfaring med internasjonalt forsknings- og utviklingssamarbeid, samt utveksling av studenter og forskere, eksempelvis gjelder dette Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Agder. Dette betyr at flere statlige høgskoler har orientering og kompetanse som allerede er internasjonalisert.

Informanter sier at den høye avslagsprosenten på prosjekter de deltok i i EUs 6RP på ingen måte har slått dem ut (selv om en del ble skeptiske til EU-forskningen), men at de nå vil arbeid mer systematisk og gradvis for å øke aktivitetsnivået med sikte på søknader til EUs 7RP.

I gjennomgangen av EUs 7RP avsnitt 2.3.1 er det angitt en rekke av særprogrammene i 7RP som kan være aktuelle for de statlige høgskolene. Ut fra hva informanter ved de statlige høgskolene forteller gjelder dette enkelte av de tematiske områdene under COOPERATION som ligger tett opptil fagområder som de har profesjonsutdanning i. Men også særprogrammet PEOPLE er av interesse.

Innen rammen av denne studien dannet det seg et inntrykk av at de statlige høgskolene, i likhet med universitetene, ikke har utviklet sterke føringer eller strategier mht deltakelse i EUs RP. Sammenlignet med næringslivets deltakelse i EUs RP, som har mer eksplisitte strategiske føringer og motivasjon, er fraværet eller svakheten av slike føringer påfallende i universitets- og høgskolesektoren. Dette gjenspeiles på mange områder, blant annet er deltakelse i EUs RP ikke noen viktig sak i Universitets- og Høyskolerådets virksomhet, noe som igjen gjenspeiler institusjonenes interesser og fokus. Slik universitets- og høgskolesektoren er organisert og ellers fungerer (akademias institusjonskultur) ligger både initiativet – og vetoretten – langt nede i forskersamfunnet. Som tidligere påpekt, verken kan eller vil ledelsen instruere fagfolk til hva slags forskning de skal prioritere. Men de kan, slik de i økende grad gjør, gi føringer, støtte og oppmuntringer til de som ønsker å delta i søknader og ellers i gjennomføringen av prosjekter.

6 Økonomiske incentiver og barrierer for universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs 7. rammeprogram

6.1 Generelt om incentiver og barrierer

Stabiliteten i deltakelsen av norsk universitets- og høgskolesektor gjør det vanskelig å tolke om økonomiske forhold har noen nevneverdig effekt med hensyn til deltakelsen, eller om stabiliteten kan tilskrives andre forhold. Som påpekt mange ganger oppgir informantene at økonomiske motiver ikke er viktige, de kommer et stykke ned på listen over begrunnelser. Dette kan selvsagt skyldes at universitets- og høgskolesektoren har hatt relativt gunstige ordninger for deltakelsen i EUs rammeprogrammer, sammenlignet med instituttsektor og næringsliv, hvor krav til medfinansiering i mange tilfeller er en reell barriere.

Som påpekt i kapittel 2.1, så utgjør inntektene fra EU-prosjektene en relativt beskjeden andel av universitets- og høgskolesektorens eksterne finansiering av forskning, noe som forklarer hvorfor de ikke opplever økonomiske aspekter som viktige for å delta. Dette er forhold som må tas i betraktning i analyser av incentiver for universitets- og høgskolesektorens deltakelse i EUs 7RP.

6.2 Økonomiske incentiver for å øke interessen og antall søknader

I kapittel 5.2 ble det foreslått en rekke stimuleringstiltak for å øke interessen og dermed antall søknader med deltakelse fra norsk universitets- og høgskolesektor. Det er her nøkkelen til økt norsk deltakelse ligger: Få opp antall søknader og kvaliteten på disse. Slike tiltak forutsetter imidlertid ressurser, prioritering og organisering. Det er opplagt at institusjonene vil anstrenge seg mer hvis de på en eller annen måte får en umiddelbar økonomisk premiering av slike tiltak. Hvordan det skal skje er utenfor rammen av denne utredningen, men institusjonene vil vanligvis oppleve prioriteringer som et null-sum-spill hvis ikke spillereglene endres slik at de kan få budsjettvekst dersom de prioriterer annerledes enn tidligere.

6.3 Risikoeksponering

Fordi søkeprosessen i EU-sammenheng ofte er kostbare med hensyn til tid og penger, sier mange informanter at Norges forskningsråds posisjoneringsstøtte er helt utilstrekkelig i forhold til de reelle kostnadene i forbindelse med søknadsarbeid. Dette gjelder spesielt i de tilfellene der institusjonen påtar seg koordinatoransvar. De mener at institusjonene må premieres for økt antall søknader (som uvilkårlig vil føre til økt antall avslag, men sannsynligvis også flere tilslag) – og få større godtgjørelse for de reelle kostnadene som

søknadsarbeidet innebærer. Hvordan dette kan gjøres er det ingen konkrete anvisninger om, men poenget er at institusjonene i mye mindre grad må bære søknadsrisiko enn det som er tilfellet med dagens ordninger.

6.4 Den nye kostnadsmodellen i EUs 7RP

Blant informantene var det generelt liten kunnskap om den nye kostnadsmodellen – de fremstilte den som lite tilgjengelig og vanskelig å forstå. Det de har forstått er at den kan få betydning for utbetalingene til universitets- og høgskolesektoren fra EU-prosjektene de deltar i. Aktørene er i denne sammenheng mest opptatt av byråkratikonsekvensene og om deres egne økonomisk-administrative systemer kan samkjøres med EUs – eller om EUs nye regler vil være byrdefull i forhold med hensyn til særrutiner, etc. Det de oppfatter som krav om 25 prosent overheadrefundering skaper usikkerhet – og noen tolker det dit hen at dette kan gi utilsiktede tilpasninger som ikke nødvendigvis er forskningsstrategisk gunstig.

7 Hva slags informasjon, veiledning og støtte trenger institusjonene?

I intervjuene kom det frem som et generelt synspunkt at dagens system for veiledning og støtte i forbindelse med EU-forskningen stort sett er tilfredsstillende, selv om den økonomiske støtten ble vurdert som mangelfull som omtalt i forrige kapittel. Norges forskningsråds EU-kontor, som er viktigste enhet i dette, fikk generelt godt skussmål. De omtales som service-orienterte, kompetente, vennlige og hjelpsomme. Dette til tross kom det frem ønskemål om forbedringer som vil bli referert og drøftet nedenfor.

7.1 Informasjon

Grovt sett kan man skille mellom informasjonsbehovet avhengig av hva slags situasjon vedkommende befinner seg i og hvem det er:
- om vedkommende er i søkefase eller arbeider med gjennomføring av et prosjekt,
- om vedkommende er ny og uerfaren, eller har erfaring, eller
- om det er institusjon eller enkeltforsker.

Felles for alle er at de mener informasjonen fra Norges forskningsråd må komme så tidlig som mulig når det gjelder informasjon om kommende arbeidsprogram og utlysninger. På dette området sier de fleste at Norges forskningsråd gjør en god jobb. Men de mener at Forskningsrådet i større grad må samarbeide med institusjonene i universitets- og høgskolesektoren for å innrette informasjonsaktivitetene bedre i forhold til målgruppene. Tidlig informasjon gir mulighetene til å være i forkant med hensyn til å ta kontakter, forberede konsortier og planlegge prosjekter.

I de tilfeller Forskningsrådet velger å ha direkte kontakt med enkeltforskere, ble det lagt vekt på at også institusjonene må informeres, slik at lokal informasjonsbank og lokalt støtteapparat ikke undergraves. Dette gjaldt ikke bare informasjon om arbeidsprogram og utlysninger, men også mer generelt for Forskningsrådets kontakt med miljøene. God to-veis kommunikasjon mellom institusjonene og Forskningsrådet – både på individ og institusjonsnivå – er dessuten viktig for å kunne få oversikt over aktørenes erfaringer, gi god hjelp og støtte underveis og for å lære av erfaringene med rammeprogrammet. Dette ble fremhevet som særlig viktig i konseptet med ”Landslag” (samarbeid mellom velrenommerte norske forskere innen et felt), som nesten alle mener er viktig for Norges posisjonering for EUs 7RP.

Flere var opptatt av at Norge trenger bedre systemer for å systematisere og spre deltakererfaringer og søkerkompetanse – og at dette ville kunne bidra til bedre gjennomslag og uttelling fra EUs rammeprogram. Noen så for seg nasjonale fora og databanker, andre mente at dette var oppgaver for institusjonene. Et nettverk av fora ved de store institusjonene som også de mindre miljøene hadde adgang til, kunne være et

kompromissalternativ. Spesielt for nye søkere ble det vektlagt at tiltak for å spre erfaringene til grupper som har hatt suksess i EU-systemet, var viktig. Her vil eksempelvis tilgang til tidligere søknader og bedømmelser kunne være svært nyttig. Når det gjaldt mer formaliserte fora for utveksling av erfaringer, ble det understreket at det var spesielt viktig å trekke med forskere som har søknadsvurderingsoppgaver for rammeprogrammet. Det er dessuten viktig å oppfordre flere norske forskere til å melde seg som evaluatorer i EU-systemet. Slike formaliserte fora kunne også bidra til å motivere forskere til å påta seg koordinatorrollen og samtidig sikre at ferske koordinatorer hadde erfarne kolleger å rådføre seg med. Det ble også vektlagt at alle som fikk EU-prosjekt burde ha en sterk forpliktelse til å delta i slike fora og dele sine erfaringer. Eksempelvis kunne deltakelse i foraene settes som betingelse for lokal og/eller nasjonal medfinansiering av EU-prosjekt. Et mer langsiktig tiltak kunne være å styrke opplæringen i akkvisisjonsarbeid og prosjektstyring som del av forskerutdanningen på dr.gradsnivå. En slik komponent ville gjøre alle nyutdannende forskere bedre rustet til å ta på seg ansvar for søknader og prosjektledelse, ikke bare for EU-prosjekter, men i vid forstand.

Informantene var også opptatt av spesifikke informasjonsbehov for aktørgrupper som man ønsker sterkere representert i EUs rammeprogram. For å øke unge forskeres bevissthet om Marie Curie-stipend, trengs bedre informasjon til forskere som er i målgruppen for slike stipend. Samtidig synes det viktig å endre holdninger, slik at Marie Curie-stipend i høyere grad oppfattes som attraktive og som et kvalitetsstempel og karrierepush for de som oppnår stipend. Her har både Forskningsrådet og ikke minst forskningsmiljøene og seniorene en jobb å gjøre mht informasjon. En holdningsendring vil likevel være vanskelig å oppnå med informasjon alene hvis ikke dette følges av økonomiske stimulanser, jf avsnitt 5.2.2.

Et område som det ennå synes som universitets- og høgskolesektor fortsatt har lav oppmerksomhet om er de muligheter som ligger i deltakelse og igangsetting av teknologiplattformer. Det har ikke vært mulig å finne årsaken til dette, men det er opplagt at institusjonene bør informeres mer om dette og oppmuntres til aktiviteter.

Oppsummert foreslås det fire sett av tiltak for å forbedre norsk informasjonsflyt om EUs rammeprogram:

- Tidlig informasjon til forskermiljøene om kommende arbeidsprogram og utlysninger slik at de kan være i forkant med hensyn til å ta kontakter, forberede konsortier og planlegge prosjekter
- God toveis kommunikasjon mellom institusjonene og Forskningsrådet slik at det både lokalt og nasjonalt er god oversikt over aktuelle forskermiljøer og deltakere
- Formelle og forpliktende systemer for å systematisere og spre deltakererfaringer og søkerkompetanse
- Mer informasjon om ”Technology Platforms”

7.2 Støtteapparat

Et styrket hjelpeapparat rundt norske søkere og deltakere til EUs rammeprogram vil være viktig for alle grupper av aktører, men de har som nevnt ulike behov. Uerfarne søkere vil kunne ha behov for enkel tilgang på basal informasjon og problemløsing som best kan håndteres ved en lokal eller nasjonal "help-desk". Kurs i søknadsskriving og innleid konsulenthjelp vil også kunne være svært viktig for denne målgruppen. Behovene her kan variere blant annet etter hvilken søkerkompetanse som finnes blant de utenlandske partnerne i søknaden. Erfarne rammeprogram-søkere, og spesielt koordinatorer for store prosjekter, kan i tillegg ha behov for avlastning på den administrative delen av jobben (evt. hjelp til å sikre en egen administrativ stilling i budsjettet/søknaden).

Behovene til prosjektdeltakere (både de ferske og de mer erfarne) kan håndteres ved enkel tilgang til personer som har erfaringer og ekspertise med hensyn til formalitetene i alle ledd av prosjektene, inklusive juridisk ekspertise angående kontrakter og IPR. Det var ulike meninger blant informantene hvor et slikt støtteapparat burde plasseres – lokalt ved forskningsinstitusjonene eller på nasjonalt nivå.

Selv om hjelp til søkere og deltakere delvis krever ulik kompetanse, krever de også såpass mye av den samme kompetansen at de normalt bør være en enhet. Uansett plassering og organisering er hensikten at støtteapparatet opptrer som en buffer mellom søkere/deltakerne og Brussel – slik at EU-byråkratiet ikke virker for avskrekkende eller arbeidskrevende. Avtaler med ekstern ekspertise kan også være aktuelt, slik at søkerne eller deltakerne som trenger hjelp enkelt kan henvises videre til riktig ekspertise. Ved lokal plassering av støtteapparatet kan det også være aktuelt med en nasjonal enhet som kan bistå det lokale støtteapparat med veiledning og kurs, evt. at det inngås avtaler med private aktører om slike oppgaver.

Oppsummert foreslås det å styrke hjelpeapparatet (lokalt og/eller nasjonalt) rundt norske søkere og deltakere slik at hjelpeapparat i høyere grad kan opptre som en buffer mellom søkere/deltakerne og EU-byråkratiet. Hovedpunkter her er:

- Enklere tilgang på informasjon, ekspertise og problemløsing for søkere
- Enklere tilgang på erfaringer og ekspertise på formalitetene i alle ledd av prosjektene, inklusive konsulenter med ekspertise i søknadsutforming og juridisk ekspertise på kontrakter og IPR
- Bedre ordninger for avlastning på den administrative delen av jobben, særlig for de som påtar seg rollen som koordinator

Appendiks 1 Informanter

Informant	Organisasjonstilknytning	Dato for intervju
Informanter på institusjonsnivå		
Astrid Bårdgård	UiB	12.9.06
Geir Ellingsrud	UiO	22.8.06
Ellen Frivold	HiA	27.9.06
Tore Gunneriussen	UiT	31.8.06
Ernst Kristiansen	SINTEF	26.9.06
Colin Murphy	UMB	22.8.06
Ingrid Sogner	UiO	24.8.06
Ola Stave	UHR – Universitets og høgskolerådet	25.9.06
Øyvin Sæther	NTNU	21.8.06
Wiktor Sørensen	FIFO – Forskningsinstituttenes fellesorganisasjon/ NORUT	7.9.06
Ann Ullmann	HiO	19.9.06
Eksterne informanter		
Wolfgang Boch	Brussel/EU-Kommisjonen (Grid Technologies)	27.9.06
Marco Brusati	Brussel/EU-Kommisjonen (Aeronautics)	19.9.06
David Callahan	Brussel/EU-Kommisjonen (IST)	26.9.06
Tore Grønningsæter	Brussel/Norges EU-delegasjon	26.9.06
Rune Nilsen	PERA Norge	6.9.06
Bruce Reed	UK/Reed Ltd	31.8.06

Norske deltakere i 6RP (anonyme informanter): 20-70 min. telefonintervjuer i perioden 15.08.2006 – 28.09.2006

Sektorfordeling etter antall deltakelser

14 fra universiteter; 2 fra høgskoler; 8 fra instituttsektoren; 8 fra SMBer; 8 fra store bedrifter

Fordeling på tematiske områder etter antall deltakelser

4 innen ENERGY; 2 innen FOOD; 5 innen GLOBAL; 7 innen IST; 3 innen LIFE; 6 innen NMP; 3 innen TRANSPORT

Fordeling på virkemidler/samarbeidsformer etter antall deltakelser

10 STREP; 9 IP; 7 NoE; 6 CRAFT; 4 MCA; 3 SSA; 1 CA

Appendiks 2 Intervjuguide norske deltakere i 6RP

Intervjuer:
Intervjudato:
Starttid:
Sluttid:

Bakgrunnsinformasjon (fylles inn før intervjuet):

Navn på informant	
Navn på deltakende institusjon/bedrift	
Type deltaker (UoH; Institutt; Stor bedrift; SMB)	
Koordinator (ja/nei)	
Prosjekt	
Tematisk område i 6RP	
6RP instrument/samarbeidsform	

Intro:
Hensikten med intervjuet er å belyse deltakernes egne meninger om hva som kommer ut av EU-prosjekter og hva som evt kan forbedres. […….] er det prosjektet vi har valgt ut til denne intervju-undersøkelsen. Om du også har erfaring fra andre EU-prosjekt er vi interessert i at du sammenlikner dine erfaringer med erfaringer fra disse prosjektene.

1. **For å tilpasse spørsmålene til prosjektsituasjonen trenger vi å vite når prosjektet startet og når det er planlagt ferdig/om det er ferdig.**

Ferdig/ikke ferdig: Start-år: Sluttår:

2. **Hva var bakgrunnen/motivasjonen for din (institusjons/bedrifts) deltakelse i dette prosjektet?**
   a) pga finansieringsbehov
   b) styrke vår kompetanse
   c) teknologiutvikling
   d) lite fokus på mitt område i Norge
   e) tilgang til større forskernettverk
   f) tilgang til markedet
   g) andre formål knyttet til internasjonalisering
   h) tilfeldig, blitt invitert av europeiske kollegaer
   i) ble invitert av norske kollegaer
   j) annet

   2.1 (Hvis SMB eller statlig høgskole): Hvordan kom dere med i prosjektet? Hvem tok initiativ/hvem inviterte hvem? (eksempelvis rollen til store bedrifter/institutter eller universiteter i å få dem med)

Informantens svar:

A. Erfaringer fra prosjektet

(Data skal hovedsakelig brukes for å analysere betingelser for at noe vurderes som suksess, dvs. at det er relasjonen mellom svar på sp. 3-4 og sp. 5b/c-6 som er interessant)

3. **Har du erfaringer fra <u>etableringen</u> av prosjektet som andre kan lære av? Spesielle utfordringer knyttet til søknadsfasen eller oppstarten av prosjektet?** (åpent spørsmål, bruke stikkordene under for å hjelpe informanten på vei og oppsummere)
   a) Finne gode/relevante partnere/konsortiebygging
   b) Tid og ressurser til søknadskriving (ca. antall mndverk og utenlandsreiser)
   c) Uenighet/samarbeidsproblemer mellom partnere (om ressurs- eller arbeidsfordeling/ledelse av prosjektet, rettigheter eller lignende)
   d) Regler, formaliteter og prosedyrer i EUs RP, avklaring av IPR/opphavsrettigheter
   e) Informasjon/støtte fra hjelpeapparatet (har/har ikke kjennskap til internt/eksternt hjelpeapparat)
   f) Andre typer utfordringer
   g) Ingen utfordringer

   3.1 (Hvis informanten er/var <u>koordinator</u> for prosjektet): Var det spesielle utfordringer knyttet til koordinatorrollen i etableringsfasen?

   3.2 (Hvis SMB): Hadde dere som SMB andre typer behov eller utfordringer enn andre prosjektdeltakere?

   3.3 (Hvis prosjekt med deltakelse fra SMB): Var det spesielle utfordringer knyttet til å få med SMBer i prosjektet? (evt syn på tiltak egnet til å stimulere SMBer til å delta)

   3.4 (Hvis statlig høgskole): Hadde dere som norsk høgskole andre typer behov eller utfordringer enn andre prosjektdeltakere?

   3.5 (Hvis prosjekt med norsk høgskoledeltakelse): Var det spesielle utfordringer knyttet til å få med statlige høgskoler i prosjektet? (evt syn på tiltak egnet til å stimulere høgskoler til å delta)

Informantens svar:

4. **Har du erfaringer fra gjennomføringen av prosjektet som andre kan lære av? Spesielle utfordringer knyttet til europeisk forskningssamarbeid og EUs RP?**
   a) Adekvat/inadekvat prosjektledelse
   b) Knappe ressurser
   c) Ubalanse mellom deltakerne (mht de ulike deltakernes mulighet til å påvirke prosjektet, tid brukt på prosjektet, leveringsevne, eller lignende)
   d) Andre samarbeidsproblemer
   e) Egen kompetanse/"interne" problemer knyttet til den norske deltakelsen
   f) Tidsfrister og rapporteringskrav
   g) Andre typer utfordringer (eks. stort antall partnere, vinne gehør)
   h) Ingen utfordringer

   4.1 (Hvis SMB, spør spesifikt om):
   i) IPR spørsmål
   j) Kommersialisering
   k) Nettverksbygging
   l) Markedskontakt

   4.2 (Hvis informanten er/var koordinator for prosjektet): Var/er det spesielle utfordringer knyttet til koordinatorrollen i prosjektgjennomføringen?

Informantens svar:

5. **Resultater og effekter**
   a) **Hvem er prosjektets resultater relevant for?** (deltakerne i prosjektet; andre utenlandske/norske forskningsmiljøer; offentlige forvaltningsorganer (Norge/EU); bedrifter i Norge/andre land som kan implementere/utnytte prosjektets resultater; andre)

Informantens svar:

   b) **Hvilken faglige/samfunnsmessige/næringsøkonomiske betydning har prosjektets resultater for disse gruppene?** (eksempler: kompetanseoppbygging for deltakerne, miljøets internasjonale renommé/kontaktflate, nye produkter, økt konkurranseevne/oppdragsmengde/royalties/patenter, bedre kunnskapsgrunnlag for politikkutforming)

Informantens svar:

c) **(Hvis SMB): I hvilken grad har prosjektet bidratt til (nytt spørsmål):**
   a. Nettverksbygging (for dere/SMBen)
   b. Markedstilgang (for dere/SMBen)
   c. Nye forretningsmuligheter (for dere/SMBen)

Informantens svar:

d) **I forhold til andre prosjekter du har arbeidet med, hvor viktige er resultatene og mulige effekter av dette EU-prosjektet**? (skala fra 0 til 10, pluss begrunnelse)

Informantens svar:

e) **Slik det ser ut nå, vil deltakerne i prosjektet opprette varig europeisk forskningssamarbeid**? **Avhengig/ikke avhengig av støtte fra 7RP?**

Informantens svar:

B. Vurderinger og forklaringer (hovedfokus i intervjuene)

6. **Hva er din egen vurdering av prosjektets suksess og nytte** for din forskningsvirksomhet, og for institusjonens/bedriftens FoU og innovasjonsevne? (skala fra 0 til 10, pluss begrunnelse)

Informantens svar:

7. **Hva mener du er de viktigste faktorene som bidro til at prosjektet lykkes/ikke lykkes** (evt. ble et midt på treet prosjekt)? (Deltakerens egne forklaringer på suksess/fiasko)

Informantens svar:

8. Hvis du har deltatt i andre søknader eller prosjekter som ikke var vellykket/var vellykket (Formuler spørsmål ut fra svar på sp.6: Spør om andre vellykkede prosjekt hvis EU prosjektet var mislykket og andre mislykkede prosjekt hvis EU-prosjektet var vellykket): **Hovedgrunnen til at denne** (den andre) **søknaden/prosjektet lykkes, mens den andre** (denne) **søknaden/prosjektet ikke lykkes?** (OBS: her snakker vi om to ulike former for EU-suksess: 1) få EU-midler til prosjektet, 2) prosjektdeltakelse som den norske deltakeren har faglig ubytte av og/eller vurderer som en suksess på andre måter)

Informantens svar:

9. **Hva ville være dine råd mht hvordan Norge og norske deltakere kan få bedre utbytte av EUs rammeprogram i framtiden?** (a-g er sjekkpunkter som brukes til å oppsummere og utdype svar på sp. 7 og 8. Spesielt viktig å få god informasjon/gode råd fra de som vurderer eget prosjekt som vellykket):
   a) Selektivitet i valg av tema/prosjekter/partnere?
   b) Bruk av veiledningsapparatet?
   c) Deltakelse i søknadsutformingen?
   d) Deltakelse i ledelsen av prosjektet?
   e) Interaksjon med partnerne i gjennomføringsfasen?
   f) Tiltak i eget miljø for å få utbytte i form av relevant forskning, kompetanseheving, nettverksbygging etc.?
   g) Endre rammebetingelsene for EU-prosjekter i Norge

   9.1 (Hvis informanten er/var koordinator for prosjektet): Spesielle råd knyttet til koordinatorrollen? (oppfølging sp. 3.1 og 4.2)

   9.2 (Hvis statlig høgskole eller prosjekt med slik deltakelse): Hvordan få sterkere norsk deltakelse fra statlige høgskoler? (oppfølging sp. 3.5)

9.3 (Hvis SMB eller prosjekt med SMB-deltakelse): Hvordan få sterkere norsk deltakelse fra SMBer? (oppfølging sp. 3.3)

Informantens svar:

10. Åpent avslutningsspørsmål: Har du andre erfaringer eller synspunkter som er relevante mht norsk deltakelse i fremtidige rammeprogram?

Informantens svar:

Sluttnotater/Intervjuers inntrykk av spesielt interessante forhold, sammenhenger, etc:

Appendiks 3 Intervjuguide 6-7RP, informanter på institusjonsnivå

1. **Hvordan passer EUs rammeprogram med din institusjons tematiske forskningsprofil?/Hvilke deler av RP er mest interessant for din institusjon? Hvorfor?**(tematiske områder i 6. og 7. rammeprogram)

2. **Hvilke av samarbeidsformene/instrumentene er mest interessante? Hvorfor?**

3. **Har EU-prosjekter strategisk betydning for institusjonen? Hvordan?**
   a) Bygger opp viktig forskningskompetanse ved institusjonen?
   b) Påvirker institusjonens forskningsprofil/tematiske profil?
   c) Betydning for markedsposisjon og kundenettverk?
   d) Betydning for faglig nettverksbygging?

4. **I forhold til andre finansieringskilder, hvor viktige er EU-prosjekter for institusjonen?** (viktige mht økonomi, renommé, interessant forskningssamarbeid)

5. **Hva er dine erfaringer mht hva som er viktig for å få utbytte av EU-prosjekter?/Dine råd mht hvordan Norge og norske deltakere kan få bedre utbytte av EUs rammeprogram i framtiden?**

6. **Åpent avslutningsspørsmål: Har du andre erfaringer eller synspunkter som er relevante mht norsk deltakelse 7RP?** (inkl. effekter av ny kostnadsmodell)

Appendiks 4 Intervjuguide 6-7RP, eksterne informanter

1. **As you see it, which of the FP thematic priorities (FP6 and FP7) are the most interesting for Norway? Why?**

2. **As you see it, which of the FP instruments are the most interesting for Norway? Why?**

3. **In your opinion, why are there such large differences between the RP thematic areas when it comes to the Norwegian success rates? Reasons related to:**
   a) The Norwegian research agenda/national priorities
   b) The sectors/areas in which Norwegian industry is active/invests
   c) The strengths of Norwegian researchers in the various areas
   d) Differences in knowledge about the EU FP/ differences in applicant competence
   e) Differences in the interest in (or need for) EU-funding
   f) Other reasons

4. **What would you suggest to do in areas with low Norwegian participation?**

5. **More generally, what could be done to assure that Norway and Norwegian participants get more out of participating in future Framework Programs? (higher success rates, higher scientific return to the participants/more successful projects)**

6. **Do you think the planned/changed "cost-model" for FP7 will effect Norwegian participation? If so, in what way?**

7. **Final open question: Any other experiences or views relevant for Norwegian participation in the FP7?**